

ČÍTANKA

pre

evanjelické augšp. vyznania školy.

==== Sostavil ====

REHOR URAM,
evanj. učiteľ a správca školy.

LIPTÓSZENTMIKLÓS (Lipt. Sv. Mikuláš).
Nákladom kníhkup. a vydav. úč. spolku „Tranoscius“.
1911.

Revízia
1969

Signatúra

Čís. prírastku

Čís. Inv. den.

Slovenská pedagogická fakulta
v Bratislave

1454.01/1969

I.

Viera a život.

1. Čo je Boh?

Hieron, pohanský kráľ, prehovoril ku mudrcovi Šimonidesovi: »Povedz mi, čo je Boh?« Tento žiadal si jeden deň na rozmyslenie, a keď sa deň minul, žiadal si ešte dva dni, potom štyri, — ba vždy dvojnásobný počet dní, aby mu mohol otázku dobre zodpovedať. Konečne, kráľ namrzený, doliehal na mudrca, na čo mu on odpovedal: »Pane! Čím viac o tejto otázke rozmýšľam, tým menej ju viem zodpovedať!«

Tak pohanský mudrc, — a každé kresťanské dieťa zodpovedalo by tú otázku niekoľko slovami, lebo by rieklo: »Bůh duch jest! a Bůh láska jest!«

2. Boh stvoril všetko.

Istý múdry a pritom i bohabojný hvezdár urobil si zemeguľu, na ktorej všetky vrchy, potoky, jazerá i morá krásne a zreteľne boly označené. — Stalo sa raz, že navštívil ho jeden z jeho známych, ktorý, žiaľ-bohu, neveril v Boha, a ktorého hvezdár od tejto nevery odvrátiť nebol vstave. Keď tento jeho známy videl tú zemeguľu, zadivil sa nad jej krásou a dokonalosťou, a zpýtal sa: „Kto urobil toto umelecké dielo?“ — Hvezdár mu odpovedal: „„Túto zemeguľu neurobil nikto. Ona povstala sama od seba!““ — Jeho známy pozeral na hvezdára, ako by sa ho chcel zpýtať, či ho snáď má za blázna, ale hvezdár tvrdil

to isté i ďalej. — „No, počuješ, — riekol nahnevane jeho známy, — „nevystrájaj so mnou žiadne žarty! Takým bláznom som nie, aby som uveril, že táto zemeguľa povstala len sama od seba. Tú musel niekto urobiť!“ — A hvezdár teraz vážne prehovoril k nemu: „„Ty teda bláznovstvom menuješ to tvrdenie, že táto zemeguľa, ktorá pozostáva z dreva a papieru, povstala len sama sebou, kdežto múdrosťou nazývaš to tvrdenie, že celá zem, ktorej je táto zemeguľa len nepatrným napodobnením, nenie stvorená Bohom, ale povstala sama od seba? Keď takúto nepatrnú vec niekto urobiť musel, akože mohly celá zem i celý svet len tak samy od seba povstať? — Len blázon hovorí v srdci svojom, že niet Boha!““

3. Povesť o Abrahamovi.

O Abrahamovi hovorí sa, že vychovaný bol v úkryte jednej jaskyne, pretože modlár, kráľ Nimrod, ho chcel zavraždiť. Ale i do tmavej jaskyne preniklo slovo Božie. Abraham, už ako dieťa, rozmýšľal o tom, kto je jeho Stvoriteľom.

V šestnástom roku dostal sa von z jaskyne, a keď prvý raz videl nebo a zem, tu zradoval sa veľmi, a všetkých vecí sa zpytoval: „Kto je твоjím Stvoriteľom?“

Keď vyšlo slnce v svojej utešenej kráse, myslel si: „Iste je toto Hospodin!“ — ale keď ho videl zapadať, riekol: „To nemôže byť Hospodin, lebo zapadá a tratí sa!“ Keď zase vyšiel mesiac a hviezdy, domnieval sa o nich, že sú ony Hospodin, ale i mesiac a hviezdy ztratily sa.

Opýtal sa tedy otca: „Kto stvoril nebo i zem?“ A jeho otec, Thara, zaviedol ho k svojim modlám a riekol, že tieto stvorily všetko. — „Urobím s nimi próbu!“ — pomyslel si Abraham, a keď bol samotný, predložil modlám pokrm a riekol: „Prijmite odo mňa túto malú obeť!“ — Ale modly veru nedotkly sa pokrmu. Tu on nahnevaný, okrem najhlavnejšej modly, všetky ostatné na kusy pomlátil. Pozostalej modle dal do ruky palicu a rieknuť otcovi: „Pozri, otče!

Tvoj najhlavnejší boh pobil všetkých svojich bratov!“ Otec hnevive pozrel na syna a prehovoril prísne: „Chlapče! Ty opovažuješ sa mňa vysmievať? Akô to mohol vykonať ten, ktorého som ja sám z dreva vystrúhal?“ — „„Nehnevaj sa, otče — hovorí Abrahám, — a rozváž si, čo hovoríš! Keď o svojom bohovi ani len toľko nepredpokladáš, čo ja mojou slabou silou vykonať som v stave, ako že on môže byť bohom, ktorý mňa, teba, a nebo i zem stvoril?““ — Thara mu nevedel na to odpovedať.

Keď sa dopyčul Nimrod o tomto skutku, dal si zavolať Abraháma a riekol mu: „Chlapče! Modli sa k mojim bohom, lebo ináče vrhnem ťa do ohnivej pece!“ — „„A kto je tvojím Bohom?““ — zpytal sa Abrahám. — „Mojím Bohom je oheň, — odpovedal Nimrod, — ktorý všetko ztrávi!“ — „„Oheň?““ — poznamenal Abrahám. — „„Oheň hasí voda, — voda prenáša ľahko oblak, — oblak rozháňa vetor, a vetru i človek rozkazuje. Nasledovne človek je najmocnejšie stvorenie!““

„Teda vzývaj mňa, — lebo ja som najmocnejším medzi ľuďmi!“

„„Ja som včera ráno videl vychodiť a večer zapadať slnce, — rozkáž kráľu, aby ono vychodilo večer a zapadalo ráno, tak budem vzývať teba!““

Na to Nimrod dal ho vrhnúť do ohnivej pece, ale oheň mu neublížil, lebo Hospodin poslal anjela svojho, ktorý zničil páľčivosť ohňa, a Abrahám vyšiel z nej storáz krajší, ako bol predtým.

Onedlho potom povolal ho Hospodin z Chaldei a učinil ho otcom veriacich v jedného Boha.

Já jsem učinil zemi, a člověka na ní stvořil; já jsem, jehož ruce roztáhly nebesa, a všemu vojsku jejich rozkazují. Izaiáš 45, 12.

---

4. **Prosba Šalamúnova.**

V nádhernej palote,
v blesku a v ligote
stojí zlatý trún; —
na tom zlatom trúne,
v kráľovskej korune
sedí Šalamún.

Ale ten blesk slávy
hrdým ho nespraví
na pyšnom dvore;
jeho duša tichá
k Pánu Bohu vzdychá
v svätej pokore:

„Bože, ja som mladý,
kdeže vezmem rady,
súdiť tolký ľud!
Ó, daj mi múdrosti,
ukáž mi z výsosti,
čo pravda, čo blud!“ —

Tak so Šalamúnom
ja pred Božím trúnom
často tiež padám,
aby Boh laskavý
dal mi rozum zdravý,
viac si nežiadam.

5. **Chváľa Stvoriteľa.**

*V kvetnici, medzi krásnymi kvietkami, vykvitla
aj utešená ruža. Všetky kvety obdivovali jej krásu a
v nadšenosti zvolaly: „Sláva našej kráľovnej!“ —
Ale ružička sklonila svoju peknú hlávku a skromne
preriekla: „Nie mne, ale sláva patrí Tomu, ktorý nás
tak krásnymi stvoril!“*

*Chválu Hospodinovu vypravovati budú ústa má;
a dobrorečiti bude všeliké tělo jměnu svatěmu jeho
od věků až na věky. Žalm 145. 21.*

6. **Ježiš Kristus.**

Pod panovaním Augusta, cisára rímskeho, narodil sa v mestečku Betleme už dávno predpovedaný Spasiteľ sveta, Ježiš Kristus. Jeho narodenie oslávili nebo i zem; Jeho kolísku, jednoduché jasličky, pozdravili pastieri i vznešení mudrcovia od východu. — On, ako dieťa, riastol vekom, múdrosťou a milosťou u Boha i u ľudí, tak že ako dvanásťročný v chráme jeruzalemskom shováral sa s doktormi a biskupmi, a títo divili sa otázkam a odpovediam Jeho. —

V tridsiatom roku veku svojho bol od Jána Krstiteľa pokrstený v Jordáne, kde osvedčil Boh Otec, že tento je Jeho milý syn, v ktorom sa mu dobre zaľúbilo. Keď potom za štyridsať dní a nocí postil sa na púšti a premohol pokušiteľa diabla, vystúpil ako božský učiteľ. Za svojích učedníkov vyvolil si neučených síce, ale Jeho božského učenia schopných mužov. Jeho slová a obcovanie s ním privádzalo ich k novému životu, a viedlo ich k tomu, aby stali sa soľou zeme a apoštolmi, hlásateľmi Jeho božského učenia. Učil a kázal v školách a sieňach chrámových, na hore a brehoch jazera Genzaretského, áno kdekoľvek naskytila sa mu príležitosť, a viedol ľud ku pokániu a vzývaniu jediného pravého Boha v duchu a v pravde. Svoje slová potvrdzoval činením divov, aby ľudia videli, že ten, ktorý takéto božské skutky koná, je tým opravdovým a dávno očakávaným Messiašom.

Ale velikí a múdri sveta tohoto odvrátili sa od Neho. Ježiš prišiel medzi svojich, a oni neprijali Ho. Najnepriateľskejšie proti Nemu chovali sa Farizeovia, ktorých pokrytectvo On odkrýval a karhal. — A keď takto za tri roky učil, jeruzalemská rada uzavrela ho zhladiť zo zeme. — Od Judáša Iškariotského, učedníka svojho, zradený; vo štvrtok pred sviatkom velikonočným chytený a ako bohoruhač a burič na smrť odsúdený bol. Rimský miestodržiteľ, Pontský Pilát, uznal síce nevinnosť Jeho, ale bál sa rozhorčenosti Židov a preto vydal Ho, aby bol ukrižovaný.

Pán Ježiš v synovskej oddanosti do vôle nebeského Otca pretrpel všetko bičovanie a

ukrižovanie. O niekoľko hodín, keď ešte pomodlil sa za bičovateľov svojích, poručil ducha svojho do rúk nebeského Otca. — Na tretí ale deň, ako predpovedal, vstal z mrtvých, a keď za štyridsať dní ešte s učedníkmi svojími tu na zemi obcoval, vstúpil na nebo a navrátil sa k svojmu nebeskému Otcovi, odkiaľ bol prišiel na svet, a soslal Ducha Svätého na apoštolov.

Tam On sedí na pravici Boha Otca a príjde ešte raz na svet súdiť živých i mrtvých.

7. Malý Kristus.

Veliká noc sa skončila
v slávnom Jeruzaleme,
ľudstva sa rozchádza sila
do svojej Svätej zeme;
len dnu v zázračnom kostole
pri zlatom obetnom stole
starejších stoja rady,
pred nimi Kristus mladý.

Nebová rúška zastrela
nebeské údy jeho,
na útly krk pleť sletela
vlasu zlato-žltého;
Nevinnosť svieti mu s čela,
hlas milý ako anjela, —
a z múdrych rečí jeho
vidieť Syna Božieho.

Teraz má len dvanásť rokov
a už divy vyvodí,
tak že židovských prorokov
zázračný mráz prechodí: —
tento si v hneve plášť mrví,
ten zase mraští obrvy,
ten v ňom diabolstvo hľadá,
preto zkaziť ho žiada.

Tu vkročí slávna mať jeho,
 a dieťa k sebe vinie,
 následkom ľaku hrozného
 hlas jej na ústach hynie; --
 než matku teší syn malý:
 »Čo ste ma inde hľadali?
 Znáte, že musí byť syn,
 kde je Otec Hospodin!“ —

Dieťa bol on náš vrstovník,
 rastúci duchom, vekom;
 On ľudstva svätý milovník
 smieril Boha s človekom:
 podvrátil blud i neveru,
 rozšíril pravdu a vieru! —
 Ó, často svet netuší,
 čo z mladých svitne duší! —

8. Odpúšťajme viny.

Ludvik XII-ty, kým nenastúpil na francúzsky prestol, mal veľmi mnoho nepriateľov, ktorí mu bez príčiny ztrpčili život. Keď sa stal kráľom, k menu každého svojho nepriateľa urobil čierny kríž. Ako sa o tom dozvedeli títo, naľakali sa veľmi, a húfne utekali z krajiny. Ale Ludvik prisľúbiac im odpustenie, povolal ich nazpät, a riekol im: „Nebojte sa, priatelia moji! Len preto som urobil kríž k vašim menám, aby ma upomínal na kríž Kristov a na Toho, ktorý na tom kríži povedal: Otče, odpust im, lebo nevedia, čo činia!“

9. My sme Kristovi.

V meste Wittenbergu žila chudobná žena, menom Alžbeta, ktorá za mladých čias bola dojkou pri dietskach Lutherových, ale neskôršie poblúdila a svoje telo i dušu oddala diablove. Keď ale konečne precítlo jej svedomie a začala zúfať nad svojím hriešnym životom, navštívil ju Luther a zpýtal sa jej: „Prečo si tak

smutná?“ — „Ach, — odpovedala ona, — »akoby nemala byť smutnou, keď opustila som Boha a oddala som sa čertovi!« — »Buď pokojnou! — tešil ju Luther. — To je ešte nie hriech! Len či si väčší hriech nespáchala?« — »A ako že som mohla ešte väčší hriech spáchať nad tento?« — »Ešte raz ti hovorím, že je to ešte nie hriech, len aby si väčšieho nemala! Ja poznám ešte väčšie hriechy. Áno, to by bol najväčší hriech, keby si vždy ostala takou, akou si, a keby si preto zúfala. Počuj, Betko! A či si ty doktorovi Filippovi dala všetky peniaze a všetky knihy i všetky šaty, čo má?« — »A ako že som mu to všetko mohla dať, keď je to nie moje?« — »Nuž vidíš, — tak ani seba nemohla si oddať diablove, lebo ty si nie sama svoja. Ty si sa nevykúpila sama. Teba vykúpil Pán Ježiš Kristus. Na Jeho meno si pokrstená a tak si Jeho vlastnosťou. Odrec sa diabla a riekní mu: »ty zlý duchu! jestli chceš niečo zo mňa, choď ku môjmu Pánovi, Ježišovi, on rozkazuje so mnou.« Potom uvidíš, že Pán Ježiš sošle pekelného ohňa diablove na hlavu!«

V němž máme vykúpení skrze krev jeho, totiž odpuštění hříchů. Kolos. 1. k., 14.

10. Pri jasičkách.

Prerozkošné neviniatko!
 Radosť prúdi srdcom mojím,
 v pocite keď pevnej viery
 pri jasičkách Tvojích stojím;
 keď tak hľadím na Teba,
 všetka nebies veleba,
 celá tejto zeme krása
 mi len Tvoju lásku hlása,

Ty si prišiel z neba slávy
 v tejto zeme hriešne kraje,
 Ťy si nám sňal, čo nás dlávi;
 svetlo zažal, tam, kde tma je,
 by si zničil blud a klam,
 za hriešnikov trpel sám,
 a skrz kríž a umučenie
 spasil ľudské pokolenie.

Ó vstúp teda v srdce moje,
 Ježiško, ty krásne dieťa,
 jasličky tam nech sú Tvoje,
 moja láska nech hreje Ťa!
 Sprav si z' srdca môjho chrám,
 prebývaj Ty večne tam,
 až ma z tejto pozemskosti
 pojmeš k sebe do večnosti!

11. **Všetko za Krista.**

Keď Juraja Karpentariusu r. 1527. pre evanjelickú vieru odsúdili k spáleniu a už stál i na hranici, vtedy prišiel jeden z jeho priateľov a hovoril mu: »Odvolaj učenie i zataj vieru svoju a dosiahneš milosť, tak že budeš sa môcť ku svojej manželke a svojim deťkam nazpät navrátiť!« — Na to odpovedal on: »Moja manželka i moje detky sú mi tak drahé, že by som ich za všetky poklady a majetky kniežatské nezamenil, ale Kristus mi je i nad týchto drahší. Za Krista opustím i tieto milé mi duše!« — A skončil mučenníckou smrťou.

Kto miluje otce neb matku více nežli mne, není mne hoden; a kdož miluje syna neb dcéru více, nežli mne, není mne hoden. A kdož nebéře kříže svého a nenásleduje mne, není mne hoden. Ev. Mat. 10. k., 37, 38.

12. Kríž na Golgate.

Na Golgate krvavý kríž
 koho očakáva?
 Na ňom visieť má Pán Ježiš,
 cirkve našej hlava;
 Na ňom trpeť má Syn Boží,
 Spasiteľ náš milý:
 naň On hlavu svoju složí,
 zmučenú, bez sily;
 na ňom vystre zkrvavené,
 prebodnuté ruky.
 na ňom telo umučené
 znášať bude muky!

A to prečo? Ach, veď Jeho
 život bol bez viny!
 Hnevaf mohol sa na Neho
 svet ten bez príčiny!
 Veď on stúpil s neba dolu,
 prijal ľudské telo,
 aby stieral slzy bôfu,
 všetkých ľúbil vrelo.
 Hladných sýtil, smutných tešil,
 biednych podporoval,
 chorých liečil, mŕtvych kriesil,
 hriešnych k sebe volal.

Nuž a za to má On trpeť,
 hrozne umučený!
 Medzi nebom, zemou visieť
 v ťažkom potupení? —
 Ó nie, Pane! — Skutky Tvoje
 nie sú toho vina;
 lež sú toho hriechy moje
 jediná príčina!
 Ja som zhrešil, — a Ty trpíš
 pre mňa nehodného,
 a Ty smrťou len hnev krotíš
 Otca nebeského!

Preto padám v kajúcnosti
 tu pred Tvoj kríž, Pane,

a Ťa prosím: odpusť zlosti,
 netresci ma za ne!
 V Tvojich mukách Tvoje vzdychy:
 „Odpusť, Otče milý!“
 mojimi sú, čo ston tichý
 v každej trápnej chvíli.
 A keď v dobe Veľkonočnej
 vstaneš z mrtvých, Kriste,
 do slávy ma príjmeš večnej, —
 ó, to verím iste!!

13. **Císař Konštantin.**

Tři sto let po narození Krista došednul na trůn římský císař Konštantin. On již v domě otce svého měl příležitost víru křesťanskou poznati a co důstojník za Diokleciana, když viděl neohroženost křesťanů ve víře, počal je sobě vážiti. Když na odpůrce svého Maxencia do pole se strojí, skličovala jej myšlénka, že protivník jeho má mocnější vojsko. V té nesnázi obrátil se modlitbou k Bohu křesťanskému. Na to jednoho odpoledne, při západu slunce, uviděl, jak sám vypravoval, na nebi světlý kříž s nápisem: „V tomto znamení zvítězíš!“ V následující noci ukázal se mu ve snách Kristus s týmž znamením a přikázal mu, aby je na korouhve dal udělati; to že mu bude ochranou proti nepřátelům. Konštantin učinil tak, a s důvěrou v Boha udeřil na Maxencia, i dosáhl nad ním skvělého vítězství.

Na smrtelné posteli dal se Konštantin pokřtiti, a umřel na den seslání Ducha Svatého r. 337. a pochován je v apoštolském chrámě v Cařihradě, kterýž sám vystavěti dal.

14. **Julian, odpadlík.**

Julian, římský císař, bol predtým křesťanom, ale odpadnul od viery v Krista a stal sa pohanom, a preto v dejepise cirkevnom volá sa odpadlíkom. On chcel byť múdrejším od svojich predchodcov, a umienil si, že nie násilne, ale listivým spôsobom privedie křesťanov zas nazpät ku pohanstvu. Z tej príčiny vy-

hlásil, že kresťanské náboženstvo je len náboženstvom sluhov a otrokov. Do úradov postavil len pohanov a pre týchto založil i rozličné dobročinné ústavy. Všetko, čo bolo pohanské, napomáhal, kresťanov ale vypovedal i zo škôl. A aby proroctvo Kristovo o Jeruzaleme a o židoch sa nevyplnilo, dovolil židom, aby si v Jeruzaleme nový kostol vystavili; ktorých on v tomto podujatí i všemožne napomáhal. A židia i skutočne pribrali sa ku stavbe kostola, a na rumoch niekdajšieho chrámu začali nový stavať, ale, -- ako to istý Julianov vodca hovorí, — zpod zeme vybúšil oheň, následkom čoho už vystavené múry zrútily sa a pod seba pohrobily všetkých robotníkov. Započaté dielo teda ostalo nedokončené.

Kresťania všetky protivenstvá snášali trpelive, lebo dobre vedeli, že proti Kristu ani sám cisár nič vykonať nenie vstave. Konečne i Julian nahliadnul, že jeho všetko ustávanie, aby kresťanstvo vyhubil, je daromné; znepriatelil si i svojich priateľov, ba začal nenávideť i samého seba. Onedlho zatým viedol vojnu v Azii, kde v bitke smrteľne bol ranený. Keď už videl, že hodinka jeho smrti sa približuje, zachytil do dlane svoju vlastnú krv, ktorá mu z rany tiekla, a vyhodiac ju do povetria, zvolal: „Ty, Nazaretský, si zvíťazil!“

Neboť musí On kralovati, dokudž nepoloží všech nepřátel pod nohy jeho. I. Korint. 15, 25.

15. Na Velikú noc.

Vstal Kristus, víťaz pravý,
premohol smrť, — tmavý
hrob žiarou ozdobil,
a pekla brány silné
sám svojou neomylné
On mocou rozboril.

Strach smrti, hrobu, noci
nad nami nemá moci,
nám svitnul nový deň;
veď Kristus z mrtvých vstaním
nám svieti svetlom ranním,
v Ňom i smrť je len sen!

I my po krátkej chvíli,
keď tmavej do mohyly
si všetci ľahneme,
Kristovým hlasom z rovu
vzbudení k životu znovu
hor' iste vstaneme!

Tak pozdvihnime hlasy
v tie veľkonočné časy,
že Kristus z mrtvých vstal,
a v túto slávnú dobu
prelomil brány hrobu,
spasenie nám On dal.

16. Slovo Božie trvá na veky.

Pre evanjelického kresťana je Slovo Božie či Písmo Sväté najdrahším pokladom na zemi. Dnes môže ho každý slobodne čítať, ale boli časy, v ktorých čítať Písmo Sväté bolo prísne zakázané a naši drahí predkovi mohli ho len v skrytosti čítať, ba ukrývali sa do hôr a do jaskýň, aby čítali a poslúchali Slovo Božie. To bolo vtedy, keď evanjelici pre vieru boli prenasledovaní, keď odobrali im Biblie, zpevníky, školy a chrámy, áno i o životy pripravovaní boli.

V tomto čase, a síce r. 1660, stalo sa, že Franc Nádasdy, veľmož uhorský, beckovského kňaza menom Štefana Palárika nie len vyhnal z fary, ale odobral mu i majetok a jeho krásnu a drahocennú knižnicu dal spáliť. Ano, keď videl, že jednej Biblie ako by sa nechcel dotknúť oheň, sám ju postrčil do najväčšej pahreby, aby zhorela. A hľa, vetor prihnal mu jednu kartu z tejže Biblie až ku samým nohám, ktorú keď zo zvedavosti zdvihol, čítal tam výpoveď Izaiáša proroka: »Slovo Božie trvá na

veky!« — Namrzený nad tým odišiel preč a jeho blázon hovoril mu: »Ako sa budeš cítiť, pane, keď tvoje telo bude takto horeť v pekelnom ohni?«

O pár rokov pozdejšie Nádasdyho hlava odpadla pod mečom katovým.

17. Dôvera v Boha.

Dvaja slepci stáli raz pri bráne kráľovského hradu a dohadovali sa. Jeden z nich hovoril že šťastný je ten, ktorého spomocníkom je mocný kráľ; druhý ale tvrdil, že šťastnejší je ten, ktorého spomocníkom je Hospodin. Kráľ bol práve pri obluku a počul ich dohadovanie sa. Chcejúc sa teda presvedčiť, ktorý z nich má pravdu, dal upiecť dva koláče, ale do jedného z nich dal vložiť hodne dukátov. Koláč s dukátami oddal tomu slepčovi, ktorý dôveroval kráľovi, prázdny ale tomu, ktorý dôveru svoju skladal v Hospodina.

Slepci poďakujúc sa, šli svojou cestou, a idúcky zpytovali sa, čo ktorý z nich dostal. — »Či je aj tvoj koláč taký ťažký?« — zpýtal sa jeden z nich. — »»Nie,«« odpovedá tento, — »»môj koláč je ľahký ako pero!«« Keď to počul ten prvý, pomyslel si: Ja som počul, že syr je tým lepší, čím je ťažší, ale koláč je tým lepší, čím je ľahší, — i preriekol nahlas súdruhovi svojmu: »Ty, — môj koláč by vďačne zamenil s tvojím!« — Ten druhý pristal na to. I zamenili si koláče.

Na druhý deň ku bráne kráľovského hradu dostavil sa len jeden z tých slepcov, a to práve ten, ktorý hovoril, že šťastný je ten človek,

ktorého spomocníkom je mocný kráľ. Ten druhý ostal doma, lebo mal peňazí toľko, že bol zapotrebený na celý svoj život.

Kráľ vyšiel z hradu a pýtal sa slepca, že čo urobil so svojim koláčom. On odpovedal, že pokiaľ jeho koláč bol ťažší, zamenil ho s koláčom svojho súdruha. Na to mu kráľ riekol: »Tvoj súdruh mal pravdu, keď tvrdil, že šťastný je ten, ktorého spomocníkom je Hospodin, a pokiaľ ty nedôveroval si Hospodinovi, ale človeku, ostaň i naďalej chudobným i s твоjím mocným kráľom!«

Blahoslavený jest ten, jehož spomocník jest Bůh silný Jakobův, jehož naděje jest složená v Hospodinu Bohu jeho. Žalm 146, v. 5.

18. Barančky.

Istá chudobná vdova mala troch synov, z ktorých dvaja starší boli veľmi leniví. Keď už takrečeno nemala čo do úst vložiť, preriekla k najstaršiemu synovi: „Dieťa moje, vidíš, že nemáme čo jesť, a preto choď si niekde slu bu hľadať, aby sme hladom nepomreli!“ — Tomuto sa to síce nevidelo, ale šiel.

Ako tak ide, stretne ho starý, šedivý muž a zpyta sa ho: „Kam že, kam, syn môj drahý?“ — „Idem si službu hľadať,“ — odpovedal šuhaj. — „Keď je tak, — riekol zase stavec — vstúp ku mne do služby. U mňa rok trvá len tri mesiace a za ten čas nebudeš mať inej práce, len pásť moje barančky. Nemusíš ich zavracať, ani odháňať. Ty pôjdeš len za nimi, kadiaľ ony pôjdu, a donesieš mi do tejto truhličky z tej trávy, ktorú ony jesť, a do tejto skleničky z tej vody, ktorú ony piť budú. Ja každý deň obzrem, akú trávu jedly a akú vodu pily!“

Šuhaj prisľúbil starcovi, že všetko tak vykoná — a na druhý deň ráno vyhnal barančky na pastvu. — Tieto šly pokojne, a jeden z nich bol prívetivejší k pastierikovi, ako ostatné. Šiel popri ňom samom,

ba pritúlil sa mu aj k nohám; ale ukrutný pastier, miesto pohladkania, kopnul a okríknul ho, že prečo neide spolu s čriedou. Baranček odišiel smutný od neho.

O nedlho prišli k úzkej lavičke, na ktorej nebolo ani operadla, ani dosky, len dvoje brván viedlo ponad prudký potok. Barančky jeden za druhým prešli po lavičke a ten prítulný baranček obzeral sa na pastiera, ako by mu chcel povedať: „Chyť sa mojej vlny a ja ňa prevediem!“ Ale lenivý pastier odvrátil sa od neho a zamrmal: „Len si choďte. Ja nechcem padnúť do vody!“ — a sadnul si do trávy.

Keď slnce zapadalo vrátili sa i barančky, a zas pekne, jeden za druhým prechodily po lavičke. Pastier si pomyslel: „No, čože už teraz mám urobiť? Z ktorej že trávy mám doniesť gazdovi, keď nejedly žiadnu, a z ktorej že vody, keď nič nepily?“ Ale nerozmýšľal dlho. Natrhal trávy vôkol seba a vložil ju do truhličky, nabral z potoka vody do skleničky a šiel za stádom. — Keď prišiel domov, zpýtal sa ho starec: „No, syn môj, napásol si moje barančky?“ — „„Napásol.““ — odpovedal pastier. — „A doniesol si mi trávy, ktorú barančky jedly, i vody, ktorú barančky pily?“ — „„Doniesol, starý otče!““ — odpovedal zas pastier. — Starec teraz pozrel na trávu i na vodu a pokrútil hlavou, hovoriac: „Ej, synku môj! Ty si mi nedoniesol z tej trávy, ktorú moje barančky jedia, ani z tej vody, ktorú ony pijú! Uvidím, či zajtra budeš pilnejší!“

Ná druhý deň vyhnal lenivý pastier zas svoju čriedu na pašu, a prítulný baranček zas túlil sa prívetive k nemu, — ale pastier odohnal ho od seba a nešiel s ním na lavičku. Tam si ľahnul do trávy a čakal, kým vráti sa jeho stádo. — Barančky vrátili sa pred večerom, a pastier zas natrhal tej istej trávy do truhličky a nabral tej istej vody do skleničky. Starec znovu pokrútil hlavou, — a keď pastier urobil to isté i na tretí deň, prehovoril k nemu: „Syn môj, tvoja služba je skončená, akú si žiadaš za ňu odmenu? Či chceš za misu dukátov, a či spasenie duše svojej?“

Šuhaj dlho nerozmýšľal, ale riekol: „Dajte mi, starý otče, za misu dukátov!“ — Starec mu ich dal, a šuhaj veselo poskakujúc poberal sa domov. Idúcky

prišiel k jednej krčme, kde počul spev a hudbu. Vnišiel teda ta a začal jesť, piť a zabávať sa. Zmorený ľahnul si spať, ale keď sa prebudil, nemal ani haliera pri sebe. V noci mu niekto ukradnul peniaze, a on, chudobný, ako vyšiel, navrátil sa domov.

Chudobná vdova poslala teraz svojho prostredného syna do služby, ale i tento nebol lepší od svojho staršieho brata, a preto s prázdnu kapsou vrátil sa tiež domov.

Smútila biedna mať, ako vychová seba i svojich lenivých synov. Najmladší syn ju začal tešiť: „Neplačte, mamička! Pôjdem ja do služby a iste vyslúžim vám mnoho peňazí!“ Ale matka sa veru nepotešila, lebo veď tento jej syn bol ešte skoro dieťaťom. — Nechcela si ho pustiť od seba, — ale on odobral sa od svojej drahej mamičky, a šiel do širého sveta. — Idúcky stretnul i on toho starého človeka, ktorý sa ho pýtal: „Kam že, kam, syn môj drahý?“ — „„Ach, — odpovedal chlapec, — idem si službu hľadať! Moja chudobná matka skoro mríe hladom, a preto by som jej chcel pomôcť v jej trápení!““ — „Ako vidím, — poznámenal milo starec, — ty si dobré dieťa, a preto príjmem ťa vďačne do služby. Ak chceš, môžeš ostať u mňa!“

Chlapec pristal vďačne; a starec hovoril ďalej: „Tvojou povinnosťou bude barančeky pásť. Nemusíš ich naháňať a zaháňať, — ony budú sa pásť pokojne; — len každý deň do tejto truhličky donesieš mi z tej trávy, ktorú jesť a do tejto skleničky z tej vody, ktorú piť budú! — Rozumieš?“ — „„Áno!““ — odpovedal chlapec, a hneď ráno vyhnal si barančeky na pašu. Tu pritiahnul sa k nemu ten milý baranček a pastierik pritúlil ho k sebe, pohladkal si ho po vlnke a celou cestou milkoval sa s ním. — Keď prišli k lavičke, všetky barančeky jeden za druhým prechodily cez ňu. Pastierik zprvu nevedel, čo má robiť, ale keď baranček pozeral na neho tak milo, tak dôverne, ako by mu chcel povedať: „Neboj sa! Len chyť sa mojej vlny a ja ťa prevediem!“ — dodal si smelosti a šiel smelo za ním. A hľa, i on prešiel šťastlivo na druhú stranu.

Barančeky len šly a šly ďalej. — Pastierik šiel

len za nimi. — Len to sa mu zdalo byť divným, že barančeky ani nejedly, ani nepily. — O nedlho prišli k malému kostolu, kde každý baranček otriasol sa, a hľa, div nad všetky divy! všetky barančeky obrátili sa na anjelov. I ten prívetivý baranček obrátil sa na anjela, ktorému z očí svietila láska a žiara svätosti vôkol hlavy jeho. Pastierik obnažil si hlavu a sklonil sa na koleno, lebo veď videl stáť pred sebou Syna Božieho. — Anjeli vchádzali do kostola a Pán Kristus pojal pastierika za ruku a voviedol ho tiež do kostola. Tu už všetci anjeli kľáčali vôkol oltára a Pán Kristus vstúpil pred oltár a podával im oblátky a víno. I pastierik dostal to isté, ba jednu oblátku dostal i do truhličky a vína do skleničky. — Na to vyšly zas všetci z kostola, kde obrátili sa na barančekov a vracaly sa predošlou cestou. Pastierik šiel za nimi s odkrytou hlavou a keď prišiel k lavičke, ten prítulný baranček previedol ho zas po nej.

Doma sa ho zpýtal starec: „No, synček môj, doniesol si mi z tej trávy, ktorú barančeky jedly, a z tej vody, ktorú ony pily?“ — „Jaj, starý otče, — odpovedal skrúšene pastierik, — nie sú to barančeky, ale opravdiví anjeli!“ — a na to mu podal truhličku s oblátkou a skleničku s vínom. — Starec sa na to usmial a hovoril: „Synu môj, — vidím, že si ty bol verným pastierikom; — neopustil si svoje stádo a vyplnil si svoju povinnosť riadne, a preto už teraz dostaneš plácu za svoju vernú službu. Voľ si, — čo chceš: či za misu dukátov a či duše tvojej spasenie?“

„Vidí Boh, — odpovedal pastier, — že zišly by sa nám dukáty, lebo moja matka je veľmi chudobná; ale spasenie duše mojej mi je nado všetko! Volím si posledné!“

„Dobre si si volil, syn môj! — Za to ale zaslúžil si, aby si sa stal účastným i zemských pokladov. V mojej moci to stojí, aby som Ťa šťastným i tu na zemi urobil, lebo ja som Boh Otec!“

Chlapec kľaknul pred starcom na kolená a dobrý Pán Boh naplnil mu rukávy halienky dukátami a požehnal ho. — I pobral sa chlapec veselo domov a hľa

prestala v dome bieda a matka žila teraz spokojne až do svojej smrti.

19. Chorá matka.

Ochorela drahá matka, —
 leží v trápnej posteli, —
 vôkol nej sú milé dietky
 smutné, jako zamrelí.
 »Deti moje! — šepce ona, —
 »Bibliu mi dajte sem!
 Čítajte o Ježišovi,
 Jeho slová počuť chcem!
 On pomohol mnohým chorým,
 ach, a vždy tak predivne; —
 On i teraz divy tvorí,
 pomôže snáď On i mne!
 Modlite sa, aby z lásky
 vzhliadnul na mňa ztrápenú,
 a preč od vás nebral matku,
 ešte vám tak potrebnú!« —
 A dietky sa modlia vrúcne,
 vznesly k Bohu prosby hlas,
 a Boh slyší, vyslycha ích; —
 matke vráti zdravie zas!
 Ó modli sa, dieťa moje,
 v radosti i v súžení,
 a Boh príjme prosby tvoje,
 kríž ti v blaho premení!

20. Ján Hus.

Medzi vynikajúcimi mužmi, ktorí pripravovali reformáciu či obnovenie cirkve kresťanskej, hlavné miesto zaujíma Ján Hus. Narodil sa v Husinci v Čechách roku 1369. Učil sa v Prahe a pripravoval sa ku stavu duchovnému. Bol potom professorom a kňazom tamže, a smelo vystúpil obzvlášte proti zkaženosti mravov a nadvláde pápežskej. Pre toto povolal ho pápež do Ríma, aby sa zodpovedal, — on ale nešiel, lež odvolal sa na cirkevný snem či koncil. Ba vystúpil i proti

predávaníu odpustkov, následkom čoho pápež ho dal do kliatby.

Roku 1414 svolaný bol koncil do Kostnice a kráľ a cisár rímský Žigmund povolal aj Husa, aby sa na ten koncil ustanovil, sľubujúc mu ochranu a bezpečný sprievod. Hus veril cisárskemu slovu a prišiel do Kostnice, ale tam bol hneď chytený a žalárováný. Biskupovia nahovorili cisárovi, že on kacírovi daný sľub zadržať nemusí, a keď Hus pri výsluchu svoje učenie odvolal nechcel, vydali ho, ako nenapraviteľného kacíra, svetskému súdu, od ktorého bol odsúdený k spáleniu.

Hus, keď to počul, modlil sa skrúšene: „Prosím Ťa, Pane, odpusť všetkým mojím nepriateľom!“ Na čo s veľkým preklínaním odňali mu kňazskú hodnosť, strhli s neho kňazské rúcho a vložili mu na hlavu papierovú korunu, na ktorej boli namaľovaní traja čerti s nápisom: „arcikacír!“ — On ale túto korunu nepovažoval za pohanenie, lež tešil sa z nej, hovoriac: „Keď Kristus musel niesť trňovú korunu, prečo by ja neniesol papierovú?“ — A keď sudcovia vyriekli: „Oddávame dušu tvoju pekelným diablom!“ on hovoril: „Ale ja porúčam ducha môjho v Tvoje ruky, ó Pane Ježiši Kriste, Spasiteľu môj!“

Na to ho viedli k popravisku, kde keď došiel, padnul na kolená a modlil sa hlasno, tak že ľud, ktorý to počul, myslel si, či ozaj kacír môže sa tak nábožne modliť. S plačom rozlúčil sa s priateľmi svojimi, potom ale pristúpil ku kolu, ku ktorému kat priviazal ho reťazou. Na to nakládli vôkol neho dreva a slamy až po hrdlo, a kat to podpálil. Už plameň šľahal vysoko a Hus si spieval: „Pán Bůh jest má síla i doufání!“ — Potom ale zahnal vetor dym a plameň i do jeho tvári, a on zvolajúc: „Pane Ježíši Kriste, beránku Boží, smiluj se nade mnou!“ — skončil. Bolo to 6. júla r. 1415. Jeho popol vysypali do rieky Rajny. O rok neskoršie spálili i jeho priateľa, pražského Hieronyma.

Po smrti Husovej povstala veľká vojna v Čechách, Nasledovníci Husovi, pod menom Husitov, nechceli uznať Žigmunda za kráľa českého a bojovali proti nemu. Ich vodcovia boli Žižka, Prokop Veľký a Malý, ktorí nemecké vojská premáhali všade. Ale keď sa

rozdvojili, a jedni z nich prijali kalich pri večeri Pánovej, iní ale nie, boli premožení a rozprchli sa na všetky strany. Mnoho ích prišlo aj k nám do Uhorska, a tu zakladali cirkve, stavali chrámy a tak pripravovali pôdu pre reformáciu. Oni známi sú pod menom českých a moravských bratov. — Ich najväčší biskup bol Amos Komenský, ktorý aj u nás v Šárošpataku na rozkvetе tamejšej školy pracoval, a menuje sa pre svoju učenosť „reformátorom školy“.

21. Modli sa a pracuj!

Modli sa a pracuj! takhľa múdrosť vraví,
zapíš si ju každý do srdca, do hlavy!

Modli sa! bo práca bez modlitby vera
otroctvo je podlé, abo práca zvera,

- Pracuj! Bez práce-li prosí človek ktorý,
žobrákom sa stáva nehodným podpory.

Modli sa a pracuj! obojího treba
k zisku duchovného, telesného chleba.

Modli sa a pracuj! takhľa múdrosť vraví,
zapíš si ju každý do srdca, do hlavy!

22. Riadenie Božie.

1.

Bol krásny letný deň. — Slniečko svojimi teplými lúčami ohrievalo zem a na poliach bujnelo osenie. Plné klasy pšenice a žita klonily sa už k zemi, a medzi nimi kde-tu zakvitaly kúkoľ a belasá nevädza. Vtáčky vyspevovaly si v kríkoch i na stromoch a na zemi v tráve prepelica volala hospodárom: »nový chlieb!« — Všetko tešilo sa a odovšad zavzvievala pieseň chvály a vďaky laskavému Hospodinu!

Len v jednom dome mesta Magdeburgu nebolo radosti. Tam panoval smútok, tam bol žiaľ. Tam istá pani, menom Kotta, vylievala horké slzy nielen nad svojim zvečnelým manželom, ale i nad svojim synom. Veď tak sa zaľúbilo Pánu Bohu, že na jej synčeka poslal ťažkú nemoc, ktorá ho veľmi trápila. Nábožná matka modlila sa k Pánu Bohu a na kolenách prosila Ho, aby z tohoto sveta nebral jej drahé dieťa; ba hľadala pomoc pre neho i pri ľuďoch. Zavolala k nemu lekárov a prosila ich, aby mu pomáhali, aby uzdravili jej synčeka. A lekári robili, čo mohli, — ale Pán Boh určil, aby ten synček presťahoval sa z tohoto do nadzemského sveta, — no a vtedy ľudská pomoc je daromná!

Darmo vzdychala úbohá mať, — lebo jej synček umrel. Zavrely sa krásne očká, — onemely milé ústka, — zmeravely jeho údy, — a synček ležal bezvládne v podobe chladnej mŕtvolky!

Môžte si predstaviť, čo cítila úbohá matka! Jej srdce bolo len jedna veľiká rana, a z jej utrápenej duše vychodily len ťažké vzdychy!

A práve v ten deň, keď bolo tak krásne, keď veselilo a radovalo sa všetko na poli i na lúkach, vtedy mali vyniesť jej mŕtvého synčeka z domu a pochovať na cimiteri do chladného a tmavého hrobu!

I zavznel nábožný a pohrabný spev, — vzniesla sa i vrúcna modlitba k Bohu, — a smutný pohrabný sprievod pohnul sa do cimitera. — Za neveľkou truhličkou kráčala smutná matka, — jej horké slzy padaly k zemi a jej smutná duša myslela na mŕtve dieťa. — S ňou a za ňou kráčaly jej príbuzné, priateľky a známe

a plakaly s ňou. — I zvony žialily smutne z veže!

Tak prišiel sprievod do cmitera, kde novo-vykopany hrobček očakával chladnú mŕtvolu dieťaťa. — V sprievode nábožného spevu a žehnania spustili rakev do hrobu. — Matka omdlievala od bófu, — a sosypaná zem zakryla tielko jej drahého dieťaťa na veky!

2.

Smutná bola matka, keď odprevádzala si dieťa do hrobu, ale smutnejšou bola teraz, keď vrátila sa z cmitera domov! Ach, veď tu bolo tak pusto, tak clivo! Kde predtým ozýval sa milý detský hlások, tam teraz panovalo hrobové ticho. — Darmo ohliadala sa úbohá mať po svojom dieťati, — darmo načúvala, z ktorého kúta izby zavolá na svoju drahú matku! — Tam ležaly síce jeho hračky, ale nepohnuté, — tam stála jeho postieľka, ale prázdna; — všetko bolo tak, ako keď on žil, len jeho nebolo viac tu, len on chýbel v tejto prázdnej izbe. A k tomu už i slniečko zapadalo; — večer sa skláňal k zemi, — a mala nastúpiť dlhá, tmavá noc!

Matka sklonila sa na kolená; — vo vrúcnej modlitbe obrátila sa k Bohu a v žiali svojom prosila Ho, aby sa jej nedal trápiť na tomto svete, ale aby i ju pojal ta hore do neba.

V tom na ulici pred domom zavznel utešený spev. Zvuky nábožnej piesne znely to tam, a to tak krásne, tak nežne, ako by sám anjeliik spieval nebeskú pieseň.

Matka načúva tomu krásnemu spevu; — a čím ďalej načúva, tým väčšmi mizne jej žiaľ, tým väčšmi opúšťa ju jej smútok. Pieseň tá hojí jej boľavé srdce, a city potechy, city blaha povzbudzuje v ňom! — A ako by aj nie! Veď tá pieseň hovorí k nej, hovorí k jej boľavému srdcu, keď zneje:

»Kdo jen na Boha se spoléhá,
a v něm skládá svou naději,
nech jako chce kříž naň doléhá,
on vše přemůž nejsnadněji:
Bůh se svých ve dne i v noci
ujímá, dává pomoci!«

Skončil sa spev; — zatičly tie anjelské hlasy; — a matka vstane, — otvorí dvere a výnde na ulicu. — Tam hľa pred ňou stojí chudobný chlapec, ktorý prosebným zrakom díva sa na ňu. — A matka sa nerozmýšľa dlho, — pojme chlapca za ruku, — vovedie ho do izby a usadí k sebe na stoličku.

»Kto si, dieťa moje?« — spýta sa ho laskavým hlasom. —

»Ja som chudobný žiačik, — odpovedá chlapec smutne, — volám sa Martin Luther!«

»A kto sú tvoji rodičia?«

»Môj otec je Ján Luther, chudobný haviar v Mansfelde, a ja som prišiel sem do školy, aby som sa niečomu naučil, — ale ako chudobný musím chodiť z dom do domu so spevom, aby som sa u dobrých ľudí mohol prechovať.«

Matku prenikne ľútosť nad týmto chudobným chlapcom, a v jej srdci povstane anjelská myšlienka.

»Moje dieťa pochovali dnes, — myslí si tá dobrá pani, — a hľa tu mi Boh posielala iné dieťa, — môjho syna odobral mi Boh, a hľa On mi posielala tohoto chlapca za syna!«

I prehovorí k nemu hlasno: »Dieťa moje! Ty ostaneš tu pri mne! Ja sa chcem starať o teba! Ja budem tvojou matkou!«

A chlapec pristal vďačne, — a úbohá matka prestala žiaľiť nad svojím vlastným dieťaťom, lebo poznala, že ono je v dobrých rukách laskavého Boha, a že našla náhradu a potešenie v prijatom chlapcovi.

A z tohoto chlapca vyrástol muž, ktorý sa stal vyvolenou nádobou Božou, lebo on je reformátorom či obnoviteľom cirkve našej kresťanskej, náš nezapomenuteľný doktor Martin Luther.

23. Dr. Martin Luther.

V dedine Mōra pri Eizenachu, v Nemeckej krajine, býval chudobný baník, Ján Luther so svojou manželkou Margitou. Boli to pobožní ľudia a susedia ich mali radi. Neskoršie odišli bývať do Mansfeldu, kde prihodilo sa, že keď išli na výročitý trh do Eisleбену, narodil sa im synček dňa 10 nov. 1483. Na druhý deň priniesli ho ku svätému krstu, a pretože v ten deň bolo Martina, dali mu meno Martin.

Do školy chodil najprv v Mansfelde, potom do Magdeburgu a konečne do Eizenachu. Tu sa mu vodilo zle. Ako chudobný chlapec musel si so spevom pred domami svoj každodenný chlieb vyhľadávať, až konečne istá pani Kotta prijala ho k sebe. Luther od týchto čias učil sa tak pilne, že po štyroch rokoch prešiel na vysokú školu do Erfurtu.

Otec jeho chcel, aby bol pravotárom, a Martin nemal nič proti tomu; ale Boh ináč určil. Stalo sa, že so svojím priateľom Alexejom šiel sa prejsť von z mesta, keď razom povstala búrka, hrom udrel a jeho priateľ hromom zasiahnutý padnul mŕtvy na zem.

Toto tak účinkovalo na Luthera, že kľaknul na zem a urobil sľub, že vstúpi do kláštora a stane sa mníchom. On aj zadržal svoj sľub a vstúpil do augustínskeho kláštora v Erfurte. Ťažko mu to síce padlo, keď musel s vrecom chodiť po domoch a vyberať almužnu pre kláštor, ale on i to prestál, a pôstom, modlitbami a učením pripravoval sa ku kňazskému stavu. Tu v tomto kláštore videl po prvý raz Bibliu v latinskej reči, ktorá bola reťazou prikovaná, aby dajako neskapala, lebo vtedy museli Biblie odpisovať, a to stálo veľmi mnoho.

Odtiaľto ho povolal saský knieža Fridrich Múdry na universitu do Vittenbergu za profesora, kde obšiahnuť aj hodnosť doktora bohoslovía a svojím učením stal sa tak chýrečným, že so všetkých strán hrnuli sa žiaci, aby poslúchali učenie jeho.

Roku 1511 bol vyslaný do Ríma, kde domnieval sa, že tam najde pravokresťanský život, ale sklamal sa veľmi. Cirkev kresťanská bola vtedy v hroznom úpadku. Kňazstvo bolo nevzdelané, takže niektorý z nich ani nepoznal Bibliu po mene. Bohu neslúžili v duchu a v pravde, ale uspokojujú sa v papúškoovitom vyrectovaní modlitieb a v povrchnom odslúžení omše. Almužnami a peniazmi bolo možno dostať odpustenie hriechov a to nielen tých, ktoré už byly vykonané, ale aj tých, ktoré sa ešte len konať mali. — Tento neriad Luthera veľmi zarmútil, a preto, keď vrátil sa domov, prísne hlásal, aby každý kajal sa z hriechov svojich, — a hľa ako sa zadivil, keď aj obecný ľud mu hovoril, že oni nepotrebujú kajať sa, lebo že oni majú lístok odpustenia.

Vtedy pápež chcel vystaviť krásny kostol v Ríme, a preto rozposlal svojich ľudí po celom svete, aby sbierali milodary na tenže kostol. A aby sa viac nashbieralo, predávali tieto mužovia karotky, ktoré kto si kúpil, obšiahnuť odpustenie všetkých svojich hriechov. V Nemecku predával tieto karotky Ján Tetzl. Ako sa o tomto blude dozvedel Luther, hneď napísal 95 prôpovedí proti odpustkom a pribil ich na bránu chrámu vittenbergskeho dňa 31. okt. 1517. A toto bol základ reformácie či obnovenia cirkve, ktorá vy-

obcovala všetky bludy a založená je jedine na Písme svätom.

Za tento čin vyhlásil pápež na Luthera cirkevnú kliatbu, dľa ktorej vyobcoval ho z cirkvi ako kacíra a neverca. Luthera to ale neodstrašilo, ba práve povzbudilo k ďalšiemu boju, takže v hneve dal naklášť ohňa pred bránou vittenbergskou a v prítomnosti tisícov ľudu hodil pápežskú bullu do ohňa.

Pápež teraz doliehal na cisára, Karola Veľkého, a cisár svolal snem do Vormsu, kam povolal i Luthera a zabezpečil mu slobodný príchod a odchod. Jeho priatelia ho síce odhovárali, aby nešiel do Vormsu, ale Luther odpovedal: „*A čo by taký oheň nakládli, ktorý by od Vittenbergu siahal až po samý Worms, pôjdem a odstrašiť sa nedám!*“ — A keď lúčil sa so svojím priateľom Melanchtonom, riekol mu: „*Jestli nenavrátim sa viac a tam by mal zahynúť, tak prosím Ťa, drahý priateľu, ostaň verným pravde slova Božieho, ty to znáš lepšie, ako ja, a preto mňa nebude aj tak veľká škoda!*“

So slzami v očiach odprevádzali ho priatelia jeho, a všade hrnuli sa zástupy ľudu, aby tohoto neohrozeného obhájcu viery videli. Nejednen z nich mu privolal: „*Nechod', otče Martine! Pamätaj na Husa!*“ Ale on odpovedal smelo: „*A čo by toľko čertov bolo vo Vormsi, koľko je tehál na domoch, predsa pôjdem!*“

Dňa 16. apríla vtiahnul Luther do Vormsu. Jeho vchod do mesta bol slávnostný. Ľudia driapali sa na strechy domov, aby ho videť mohli. Koč, na ktorom sa viezol, pohyboval sa len s kroka na krok pre zástup, ktorý ho sprevádzal, a len horko-ťažko dostal sa do domu volenca saského, kde bol prichystaný byt pre Luthera.

Na druhý deň bol pozvaný do snému. Keď vstupoval do brány domu, v ktorom zasedal snem, poklopil mu jedon starý vojak na plece a rieknul: „Ej mníško, mníško! Ty ideš do ukrutnejšej bitky, ako som ja kedy bol, ale ak je tvoja vec z Boha, neboj sa, — Boh Ťa neopustí.“ — V tom otvorily sa dvere a Luther smelo vnišiel do dvorany. Na zlatom prestole sedel cisár a vôkol neho volenci a kniežatá, grófi a baróni, tridsať biskupov a mnoho hodnostárov

cirkevných a svetských. — Všetkých zraky obrátili sa na smelého mnícha, keď pápežský vyslanec predložil mu tú otázku: Či tie knihy, ktoré tam pred ním ležia, uznáva za svoje a či to, čo v nich je napísané, nazpät' ľahá? — Luther na prvú otázku odpovedal s *áno*; na druhú ale riekol: „*Dokiaľ z Písma svätého o inom poučení nebudem, neodvolám ani listierky. Tu stojím; — ináčej nemôžem; — Boh mi pomáhaj! Amen!* — Slová tieto urobily hlboký dojem a získaly mu mnohé srdce tam prítomných.

Na to Luthera vyviedli zo siene, a mnohí chceli celú vec priateľsky pokonať, ale Luther neodstúpil od svojho. Tu nepriatelia jeho nahovárali cisára, aby, ako niekedy cisár Žigmund Husovi, i on nezadržal dané slovo kacírovi a dal ho hneď a hneď spáliť, ale cisár Karol odpovedal: „*A keby vernosť nikde nebolo možno najšť, najšť ju možno pri nemeckom cisárovi!*“ — Na to cisár vyrieknul síce nad Lutherom aj ríšsku kliatbu, ale dovolil mu slobodne odísť z Vormsu.

Fridrich Múdry obával sa predsa o Luthera, a preto, keď Luther šiel nazpät' do Vittenbergu, v turingskom lese zastavilo jeho koč päť zakuklencov; ktorí vzali Luthera z koča, posadili ho na koňa a zaviedli na zámok Vartburg. Tu musel Luther obliecť sa do svetských šiat a nechať si bradu riasť, aby nikto nedozvedel sa, kde sa zdržuje. Na Vartburgu prežil Luther 10 mesiacov. Ale ani tu nezaháľal, lež začal prekladať Bibliu do nemeckej reči, aby tak i ľud mohol ju čítať a presvedčiť sa o tom, že on len pravdu zastáva.

Medzitým vo Vittenbergu súdruh Lutherov, Karlstadt, chcel chytrou previesť reformáciu a preto kňazov, ktorí slúžili omšu, z kostola vyhnal, a obrazy svätých polámal, skrze čo povstala vzbura medzi ľuďom. Ako sa o tom Luther dozvedel, zanechal Vartburg a prišiel do Vittenbergu. Tu celé dni kázal; a jeho reči tak účinkovaly, že sa ľud upokojil. Na to Luther roku 1529 napísal *Malý katechismus* pre ľud a *Veľký katechismus* pre učiteľov.

Roku 1530 žiadal cisár Karol od evanjelikov, aby mu napísali, čo veria a vyznávajú, na čo Melanchton

s poradou Lutherovou a iných bohoslovcov napísal *evanjelické vierovyznanie* a zanesol ho na snem do Augšburgu. Luther na tento snem nešiel, lebo bol v kliatbe, ale ostal v Koburgu, kde složil „Hrad prepevný jest Pán Bůh náš“ (Žalm 46) a iné nábožné piesne.

Dňa 25. júni 1530 oddali evanjelici svoje vyznanie viery na sneme augšburskom; a preto volá sa ono augšburským vierovyznaním či konfessiou, ktoré odané bolo Doktorovi Jánovi Ekkovi na posúdenie a vyvrátenie, ktorý to aj urobil, ale tak slabo, že Melanchton jeho náhlady podvrátil novým spisom, ktorý volá sa *obranou augšburského vyznania či apologiou*. Pri tom všetkom cisár vyslovil, že všetku moc obráti na vykynoženie evanjelikov, na čo evanjelické stavy sišly sa v meste Šmalkalden, kde utvorily spolok a vyslovily, že evanjelické náboženstvo i zbrojou v ruke chrániť a brániť sú hotoví proti každému.

Luther i ďalej neunavne pracoval, ačpráve od roku 1540 slabnul očividome. Jeho zdravie najväčšmi podkopala smrť jeho dcéry Magdaleny, ktorá 1542. roku umrela, Jeho posledným skutkom bolo smierenie mansfeldského grófa Albrechta s jeho dvoma bratmi, pre ktorú príčinu cestoval do svojho rodiska Eislebenu. Tam ochorel a so vzdychom: „Otče, v ruce tvé poroučím ducha mého!“ tíško skonol v Pánu dňa 18. febr. 1546. Jeho mŕtve telo prenesené bolo do Wittenbergu a tam v zámočkom chráme slávnostne pochované.

24. Dôvera v Boha.

„Nechod na snem!“ — priatelia tak Lutherovi vravia. —

„Bo vo Vormsi protivníci
zo sveta fa zhladia!

Husovi tiež nepomohly
sprievodný list, slovo,
čo mu život chrániť malo,
cisár-Žigmundovo!

On tam zhynul, — zhynieš aj ty,
obef záští, zrady!

Kto fa v boji cirkve svätej,
kto fa vynahradí?“

Ale Luther rečie smelo :
 „Pevná viera v Boha
 zachráni ma, kadekoľvek
 kráča moja noha.
 Nech vo Vormsi koľko tehál,
 tolko čertov stojí,
 pôjdem! — Moje srdce v službe
 Pána sa nebojí!
 Hrad prepevný jest Pán Boh náš,
 On naša zbroj, sila :
 proti Nemu kedy sveta
 zloba zvíťazila?“
 A on ide, — smelým čelom
 pred snem sa postaví; —
 a hľa, Boh ho chráni mocne,
 ba ho i oslávi! —

* * *

Kráčaj aj ty cestou pravdy,
 za ňu bojuj smelo :
 zvíťazíš ty, — ovenčí Boh
 slávou tvoje čelo !

25. Luther v žiali.

Nad Vittenbergom, — v ktorom iskra pravdy
 vzňala sa v plameň a ním zjasal svet, —
 vznáša sa anjel, plný nehy, vnady,
 dol' k tmavej zemi riadi on svoj let.
 To anjel smrti, — posol vôle Pána,
 by duša telu, hrude odorvaná,
 ním prenesená bola v slávy byt,
 kde niet viac smrti, kde má večne žiť

A anjel tíško dol' k zemi sa níži,
 a zmizne v okne nepatrnej chyži. —
 Tam na postieľke leží malé dieťa, —
 v tváričke bladosť, — očká plamom svieťa, —
 na ručkách mu chlad, — v srdci oheň žravý,
 čo ničí tielko, silu jeho trávi; —
 a nad ním v žiali stojí otec, matka,
 a smutno hľadia, potecha jak sladká
 ich hynie, vadne kvietok tento milý,

jak padá, klesá chladnej do mohyly.

„Ó, Pane!“ — vzdychne otec Luther v bôli, —
 „Ja sa podrobím Tvojej svätej vôli!
 Keď Magdalienku chceš vziať do pokoja:
 nie moja, ale staň sa vôľa Tvoja!“ —

A anjel smrti priblíži sa mlčko,
 pohladí hlávku, pobozká i líčko; —
 objíme dušu, v nevinnosti kráse,
 s ňou letí ta hor', kde sa nebo jasie. —
 A tielko chladné meravo sa vystre, —
 ztemnia sa očká predtým jasné, bystré, —
 bezvládne klesne dolu malá ruka, —
 mrtvolu chladnú rodičom smrť núka. —
 Zažiali matka vzdychom bôlnym v kríži;
 lež Luther riekne, keď v prach hlavu zníži:
 „Tys' ju dal, Tys' vzal, — ó buď Tvoje meno
 i v žiali od nás večne zvelebeno!“

26. Melanchton.

Lutherovi pri obnovení cirkve pravou rukou bol Filip Melanchton. Narodil sa dňa 16. febr. 1497. v mestečku Bretten, v kniežatstve Baden. Jeho otec, Juraj Schwarzerd, bol hotoviteľom zbrane a jeho matka bola rodená Barbara Reuter. Bola to pani nábožná, pilná a milosrdná. Rodičia títo vychovávali svojho synka v bázni Božej, do chrámu a do školy posielali ho už v útľom veku a do jeho srdca zaštepovali vieru v Boha a lásku k bližným.

V desiatom roku veku svojho utratil malý Filip svojho drahého otca a jeho stará matka vzala ho k sebe do mesta Pforzheimu, kde navštevoval i vysoké školy. Tu jeho ujec, Reichlin, dľa vtedhajšej obyčaje učeníých ľudí, premenil jeho nemecké meno Schwarzerd na récke Melanchton (Čiernozemsky). Odtiaľto prešiel na vysoké školy do Heidelbergu a neskoršie do Tübingen. Ako sedemnášť ročný šuhaj stal sa tu majstrom mudretva a učbárom latinskej reči. Avšak neostal tu dlho, lebo už r. 1518 prešiel na vysoké školy Vittenbergské, kde obznan sa s Lutherom.

Luther už v tom čase započal dielo obnovenia cirkve a Melanchton celým srdcom pridružil sa k nemu. Mužovia tito boli síce rozdielnej povahy, lebo Luther bol ohnivý a horlivý, Melanchton ale tichý a chúlŏstivý; ale práve týmto doplňovali jeden druhého. Čo Luther kázal z kazateľni, to Melanchton vyučoval v škole, — a trebárs ho viacráz volali na iné školy za učbára, on neopustil Vittenberg a ostal verným Lutherovi až do svojej smrti.

Melanchton účinkoval viac písmom ako slovom. On napísal *Augšburgské vyznanie*, dľa ktorého aj dnes voláme sa evanjelici dľa augšburgského vyznania; a keď oproti tomuto odporníci evanjelického učenia napísali malicherný spis, ktorým chceli tože vyznanie podvrátiť, tu napísal Melanchton *Obranu augšburgského vyznania*, ktorá je i dnes vierovyznanskou knihou našou. On pomáhal Lutherovi pri preklade Písma svätého do nemeckej reči.

Keď pápež r. 1537. povolal snem cirkevný do Mantui, sišli sa evanjelici do Šmalkalden, a tu Melanchton spolu s Lutherom napísal *Šmalkaldské články*, ako aj spisy o *práve kniežat, o moci a právomocnosti biskupov*, ktoré spisy sú i dnes zrkadlom čistoty viery evanjelickej. Okrem toho písal mnoho listov na všetky strany, v ktorých vyučoval, potešoval, povzbudzoval, presviedčal i napomínal k vytrvanlivosti a vernému pridržaniu sa pravého vierovyznania. I do našej vlasti písal viac listov, z ktorých jeden až podnes nachodí sa v archíve mesta Kremnice. Jeho život bola len práca a strádanie.

Smrť Lutherova zadala Melanchtonovi ťažkú ranu. V reči, pri pohrabe Lutherovom držanej, preriekol smutne: „My sme teraz cele tak, ako úbohé, biedne, opustené siroty!“ — Keď ale po smrti Lutherovej povstala vojna, ktorú pozdvihnul cisár proti evanjelickým stavom, a v tejto vojne i sám volenec saský, Ján Fridrich, bol premožený, ba i žalárovaný, Melanchton musel opustiť školy vittenbergske. Ba keď cisár zvíťazil v tej vojne, žiadal, aby mu bol Melanchton vydaný do rúk, ale knieža saské, Móric, oprel sa proti tomu a nevydal ho, ba práve postavil

sa proti cisárovi so zbrojou, následkom čoho bola svoboda náboženská v pasauskej smluve poistená.

Od týchto čias Melanchton klesal na tele, i na duchu. Cítil sa byť osamotelým, lebo veď všetci jeho priatelia a známi odoberali sa z tohoto sveta. Počiatkom roku 1560 povolaný bol do Lipska zkúšať študentov. Na tejto ceste prestydnul a od týchto čias cítil, že i jeho poslednia hodinka sa už približuje. Dňa 19. apríla ráno už nemohol vstať z postele. Priatelia jeho nepohli sa od neho, a vyzvali študentstvo, aby sa modlili za neho. On ale modlil sa tiež a keď zašeptaly ešte rty jeho: „Pane, v ruce tvé poručím ducha svého!“ tíško usnul v Pánu. Vyplnil putovania svojho 63 roky a 63 dní.

Na ňom vyplnila sa tá výpoveď Písma: „Ti, ktoríž jiné vyučujú, skvíti se budú jako blesk oblohy, a ktoríž k spraviedlnosti přivozují mnohé, jako hvězdy na věčné věky!“ Dan. 12, 2.

27. Ulrich Zvingli a Ján Kalvín.

Práve vtedy, keď Luther v Nemecku, vystúpil aj Ulrich Zvingli vo Švajciarsku proti odpredávaniu odpustkov.

Zvingli narodil sa vo Vildhausene dňa 1. jan. 1484. Ako kňaz v Zürichu začal kázať proti Bernhardovi Samsonovi, františkánskemu mníchovi, ktorý predával odpustky, a previedol svojimi rečami, že mesto Zürich pred týmže mníchom zavrelo mestské brány a nedovolilo mu vniť do mesta. Neskôršie previedol i to, že z zürichského chrámu odstránené boly obrazy svätých i organ, a Večera Pánova pod obojím spôsobom prisluhovaná bola. Väčšia čiastka obyvateľstva vo Švajciarsku pripojila sa k jeho učeniu, ale protivná strana povstala so zbrojou v ruke, takže strhla sa bitka pri meste Kappeln, kde zürichskí boli porazení a v tejto bitke padnul aj sám Zvingli.

Jeho učenie zväčša srovnávalo sa s učením Lutherovým, jedine v učení o Večeri Pánovej bol medzi nimi podstatnejší rozdiel. Luther tvrdil, že pri Večeri Pánovej pod spôsobom chleba a vína prijímame pravé

telo a pravú krev Kristovu, kdežto Zvingli zastával, že chlieb a víno sú len vonkajšie znaky tela a krve Kristovej.

Aby sa Luther a Zvingli o jednotlivých článkoch viery, menovite ale o Večeri Pánovej dohodli a sjednotili, sišli sa títo dvaja reformátori v meste Marburgu (1529), ale sjednotenie sa nezdarilo a tak každý sám o sebe previedol obnovenie cirkve či reformáciu.

V diele Zvingliho pokračoval a ho aj dokončil Ján Kalvín, ktorý narodil sa 10. júla 1509. v Noyone vo Francúzsku. On učil sa v Paríži, kde poznal učenie evanjelické, a pretože ho zastával, musel sa z Paríža vzdialiť a odísť do Švajciarska. V Genfe stal sa kazateľom a hlásateľom učenia evanjelického. V učení o Večeri Pánovej priblížil sa k Lutherovi, lebo učil, že v chlebe a vo víne je telo a krev Kristova skutočne, ale len duchovne prítomná. — Kalvín od učenia Zvingliho sa i v tom vzdialil, že učil o *predurčení*, či tak zvanej *predestinácii*, dľa ktorého učenia Hospodin už od počiatku určil jedných ľudí ku spaseniu, iných ale ku zatrateniu. Vyznanie kalvínske obsažené je v heidelbergskom katechisme.

Učenie Kalvínovo rozšírilo sa obzvlášte vo Švajciarsku, Francúzsku a u nás v Uhorsku.

28. Gustáv Adolf.

Počas takzvanej tridsaťročnej vojny, ktorá zúrila v Nemecku, prišiel Gustáv Adolf, pobožný kráľ švédsky, nemeckým evanjelikom na pomoc. S päťnásť tisícami vojska preplavil sa cez Baltické more a víťazne postupoval proti Vallensteinovi, vodcovi katolíckeho vojska. Hlavná bitka svedená bola pri Licenu dňa 6. nov. 1632.

Keď sa rozodnievalo, svolal Gustav Adolf všetko svoje vojsko a vyzval kňazov, aby vykonali raňajšie služby Božie. I zavznela jeho obľúbená pieseň: „Nezoufej, stádečko malé.“ — Celé vojsko ju spievalo; on ale vtedy klačal na kolenách a modlil sa vrúcne. — Medzitým hustá mhla pokrývala celé leženie. — Na to kráľ rozkázal, aby vojsko postavilo sa v rady a

vydal heslo dňa „Boh s nami“, dľa ktorého mali sa vojaci poznávať. Hneď aj vyšvihol sa na koňa, vytasil meč a prezeral dlhé rady vojska. Vojenská hudba zahrala pieseň „Hrad pŕepevný jest Pán Bůh náš“, — bubny zahrnely, a kráľ so vzdychom: „Ježiši, pomáhaj mi dnes bojovať ku cti mena Tvojho!“ pohnul sa s vojskom nepriateľovi v ústrety.

Bolo to okolo deviatej hodiny ráno. Mhla začala vystupovať hore, — slniečko osvietilo zem a zlatou žiarou polialo dvoje nepriateľských vojsk, ktoré stály proti sebe. I nastala bitka. — Gustáv Adolf vlastnou zmužilosťou posmeloval svojich. — Kde bolo najväčšie nebezpečenstvo, tam on bol pŕítomný. Ale okolo jednástej hodiny trafila ho nepriateľská guľa smrteľne. S výkrikom „Bože môj, Bože môj!“ klesol s koňa. — Keď toto videlo jeho vojsko, tým zúrivejšie vrhlo sa na nepriateľské čaty, a konečne i zvíťazilo. Gustáv Adolf ešte določul zvesť o víťazstve a so vzdychom vďaky na bľadých rtoch pokojne usnul na veky.

Na jeho pamiatku založil sa v Nemecku dobročinný spolok Gustáv Adolfský, ktorý podporuje chudobné cirkve evanjelické i u nás v Uhorsku.

29. Na lúke.

Na lúke kvietok krásny
hor' hlávku vypína,
a slnca pablesk jasný
ho žiarou objíma.

V tom kosec, šuhaj mladý,
raz kosou svojou tne:
Kde že sú kvietka vnady?
Ach, on už vädne, schne! —

Náš život je tá lúka,
a človek krásny kvet:
keď zatne smrti ruka
kde človek? — Už ho niet!! —

30. Prvı evanjelickı mučedlnıci.

Učenie Lutherovo skoro rozšířilo sa i v našej drahej vlasti. Veď ono našlo tu pripravenú

pôdu od Husitov, z ktorých mnohí osadili sa v Hornom Uhorsku, a tu vystavili i mnohé chrámy. Ale katolícke kňazstvo všemožne usilovalo sa toto učenie udusiť. Tak ostrihomský arcibiskup Jur Sakmáry vyhlásil verejne pápežskú bullu, ktorou Luther daný bol do cirkevnej kliatby, a on sám pri každej príležitosti ostro vystupoval proti evanjelickému učeniu. A jeho reči doniesly aj ovocia. Na budínskom sneme r. 1533. vyneseny bol 54. článok zákona, ktorý zneje: „Luteránov a ich podporovateľov, ako verejných kacírov a nepriateľov blahoslavenej Panny Marie ztratou hláv a majetku pokutovať treba.“ — Ba r. 1525 na Rákoši držaný snem vyniesol 4-tý článok zákona, ktorý hovorí: „Luteránov treba v krajine vykynožiť, a kdekoľvek najdení budú, majú ich nielen cirkevné, ale i svetské vrchnosti zajať a spáliť.“

V tom čase v Lubietovej bol kňazom evanjelickým Filip Nikolai a učiteľom Gregori, ktorí čo verní vyznavači evanjelickej viery neostýchali sa verejne v chráme i v škole hlásať učenie Lutherovo a vystupovať proti bludom, ktoré behom času všantročily sa do cirkve kresťanskej. A keď títo neohrození mužovia ešte aj pred súdom verejne vyznali svoje presvedčenie, boli odsúdení na smrť, a ako niekedy Jána Husa, tak aj ich spálili verejne. Boli to prví mučeníci za vieru evanjelickú (1527).

31. **Nádobka sĺz.**

Istá matka mala len jedno dieťaťko, malú Marienku. Dieťa matke tak prirástlo k srdcu, že ani hodinu nemohla byť bez neho. Ale Hospodin vo svojej múdrej rade uzavrel ináč. On poslal na Marienku ťažkú ne-

moc, šarlach, ktorá práve vtedy medzi dieťkami zúrila. Marienka ľahla do postele a vzdor lekárskej pomoci nepovstala viac z nej. Darmo bdela matka nad svojou dcérou, darmo vzdychala k Bohu, — Marienka vädla a zvädla. I pochovali ju.

Od tých čias matka nemala pokoja. Od veľkej boľasti ani nejedla, ani nepila. Ona len plakala a nariekala nad svojím dieťaťom. Od slabosti už aj zamdlela. V tom sa jej zdalo, že tíško otvárajú sa dvere, a dnu vstupuje jej zomrelá dcéra. Ach, ale aká je premenená. Veď je to anjelik, ktorý usmieva sa blažene proti nej. — I pristúpi anjelik k smutnej mamičke, a ukazuje jej nádobku, plnú voľakejsi tekutiny. — „Mamička moja drahá“, — prehovorí anjelik, — „prestaň už vylievať horké slzy nado mnou. Tvoje slzy sbierajú sa do tejto nádobky, ktorá je už skoro preplnená. Ak ešte padne do nej pár kvapák, tak preleje sa, a tvoje drahé dieťa nebude mať viac ani pokoja v zemi, ani blaženosti v nebi. Preto neplač už, mamička, ale dopraj svojmu dieťaťu toho pokoja a blaha, ktoré požíva v kruhu anjelikov Božích!“

Zmiznul anjelik, — a matka od tých čias viac neplakala. Násilne udusila svoj žiaľ a bôľ v srdci svojom, aby nenarušila pokoj svojho blaženého dieťatka.

32. **Jur Thurzo.**

(1567—1616.)

Najväčšej slávy dosiahla cirkev naša evanjelická v Uhorsku, keď palatínom krajiny bol Jur Thurzo.

On narodil sa na zámku Lietave dňa 2. sept. 1567. Jeho otec, Fraňo Thurzo, tiež evanjelik, odomrel ho v 9. roku a matka jeho, Katarína Zrini, vydala sa znove za Imricha Forgáča, v ktorom mladý Jur našiel dobrého a starostlivého otca, a ktorý dal ho nadaným a šľachetným mužom vychovávať.

Ako mladý muž bojoval Thurzo oproti Turkom, a za svoje zásluhy daroval mu cisár Rudolf Oravské panstvo; áno neskoršie stal sa i dedičným županom oravskej stolice, potom radcom kráľovským a konečne r. 1609 bol na sneme vyvolený za palatína Uhorska.

Ale Thurzo bol až do smrti verným svojej evanjelickej viere, ktorú on vždy a všade bránil a zastával. Jeho prostredníctvom uzavrený bol viedeňský pokoj r. 1606; on pozval evanjelickú synodu do Žiliny r. 1610, na ktorej vyvolení boli traja superintendenti a vynesené sú práva a povinnosti týchže superintendentov, seniorov a farárov. On svojho jediného syna, Imricha, poslal študovať do Vittenbergu, a vo svojom testamente či poslednej vôli poručil, že keby niektoré z jeho dietok zanechalo evanjelické učenie, vytvorené bude z jeho dedičstva.

Tento veľký muž a neohrozený zastanca našej evanjelickej viery, po nábožnej príprave k smrti, zomrel dňa 24. dec. 1616.

33. **Jur Tranovský.**

K najvýznamnejším mužom našej evanjelickej cirkve patrí Juraj Tranovský, pôvodca „Tranosciusa“, knihy to najkrajších nábožných spevov.

Tranovský narodil sa dňa 9. apríla 1591 v Tešíne. Už v rodičovskom dome bol nábožne vychovávaný. Jeho starý otec naučil ho krásnym, nábožným piesňam, a matka privykala svojho syna hneď za mladi skláňať koléná v modlitbe pred Pánom Bohom. — Keď skončil školu tešínsku a iné stredné školy, odobral sa do Vittenbergu, kde ako šesťnásťročný mladík učil sa pilne, spravoval sa statočne, a začal tu skladať nábožné piesne. — Po skončení škôl odobral sa do Prahy, kde bol učiteľom na gymnásiume pri chráme svätého Mikuláša; potom ale odišiel do Holešova a Valašského Medzirieča, kde stal sa i farárom. — Po bitke belohórskej soslal Boh i na neho ťažký kríž. Nepriatelia evanjelickej cirkve nútili evanjelikov zaprieť svoju drahú vieru a stať sa katolíkmi, — a ktorí to nechceli urobiť, tým odoberali majetky, vyhánali ich z vlasti, ba

i strašne mučili. Tranovský tiež musel ísť do vyhnanstva. Najprv zdržoval sa v Tešine, — ale tu nemal pokoja; odišiel teda do Bielska ku rodine Szunyogovskej, lež i tam bol v nebezpečnosti; — odtiaľ prestehoval sa na Oravský zámok, a konečne stal sa farárom v Liptovskom Sv. Mikuláši. Tu vydal svoje modlitby a sbierku nábožných spevov „Tranoscius“, z ktorého i teraz spievame, a ktorý stal sa po Biblii tou najdôležitejšou knihou. Z nej čerpal a čerpá ľud náš nielen útechu a povzbudenie k nábožnosti, ale aj čistú nauku o Bohu a vieru v Neho.

Ale prenasledovanie a úmorná práca podryly silu jeho tela. Sotva, že bol Tranoscius vytlačený, zaľahnul Tranovský a nepovstal viac z lože svojej. Avšak ako vďačne trpel vo väzení a vo vyhnanstve pre svoju vieru, tak poddane prenášal i tento posledný križ. On vedel, že to sosiela na neho Hospodin, a preto, keď už blížila sa jeho poslednia hodinka, pokojne hovoril ku svojim priateľom: „Hotový som odísť z tohoto sveta a prísť ku Kristu!“ — Dňa 29. mája 1637. pred poludním tíško usnul v Pánu. Nad jeho predčasnou smrťou slzily nielen drahá manželka a päť drobných sirôt, ale aj celá evanjelická cirkev, lebo veď utratila v ňom dobrého a verného pastiera, ako aj nevyrovnaného pevca. — Pochovaný leží v terajšom katolíckom chráme v Liptovskom Sv. Mikuláši.

34. Pravý liek.

Keď tak bôľno slza dolu
z oka tvojho padá,
vtedy darmo srdce tvoje
v svete pokoj hľadá.

Svet ho nemá, ani nedá ;
 ba má radosť z toho,
 keď sa tvoje srdce svája
 v bóli, trpí mnoho.

Ale povznes oko k nebu,
 tam liek najdeš pravý ;
 milosť Otca nebeského
 slzy tvoje stavi !

35. Žobráčik.

Otca mu srazil lodní povraz do vody. Utopil sa. Matka jeho bola práčkou, musela pracovať mnoho dňom i nocou, prestydla sa a tiež umrela. Chlapček ostal samotný, keď sotva mal štyri roky.

Keď matku odniesli do cmitera, myslel si chlapec: „Kto mi už povie: moje milé dieťa? Kto mi dá chleba ráno i večer? — kto mi popraví postieľku — kto mi dá čisté šatočky? kto ma vezme do náručia? kto ma pobozká, keď ma bude niečo boleť?“

Aj susedia rozišli sa po pohrebe, — ten tam, tento inam, — a na ich miesto prišli cudzí, z ktorých mnohý, keď zavítal chlapček k ich dverám, zpytovali sa: „Čo chceš? — Čo tu hľadáš? — Ztrať sa odtiaľto !“

A chudiatko, ztratilo sa. — Vyšiel na ulicu, kde nepoznal nikoho a kde jeho tiež nikto nepoznal. Zastal si tam, a hľadel na prechádzajúcich sa, či daktorý z nich nepodobá sa jeho otcovi, alebo jeho matke, aby ho oslovil. Ale hľadel darmo. Každý z nich šiel po svojej práci a nepostaral sa o chudiatko, sirotu. — Opravdový žobrák lepšie rozumie sa do svojho remesla, lebo on pobehuje za ľuďmi a prosí, a títo, aby sa ho sprostili, vrhnú mu niečo. Ktorý žobrák len plakať vie, zomre od hladu.

A aj toto chúďa by bolo zomrelo hladom, keby istá ovocinárka nebola sa smilovala nad ním. — Ona videla, ako ten chlapec stojí od rána do večera pri uhle domu, — zprvu myslela, že chce kradnúť, ale potom slutovala sa nad ním. Vybrala nahnilé jablko z koša a dala mu ho, hovoriac: „Na, — ale teraz už choď domov!“

Chlapec bol zvyknutý poslúchať, a preto poslúchnul i teraz, a šiel. Ale to už bolo večer, a vo veľkom meste v tom čase sú už brány pozatvárané. I zaplakalo, úboža, lebo veď nemalo kam sa obrátiť. Jeho neočakával nikto, — pre neho neodostlali nikde postieľocku. — Utiahnul sa teda do uhla pod jednu bránu, a tam v plači i zaspal. Vo spaní objal tú chladnú skalu, ktorá jeho skrehnuté údy aspoň chránila pred vetrom. Jeho ústka zašepotaly vo sne ku tej chladnej skale: „Moja drahá mama!“

V noci viacrás sa i prebudil, lebo veď vial studený vetor; ba prehadzoval sa i z boka na bok, lebo veď mu bolo tak tvrdo pod tielkom. No, svitlo ráno, a on vyhľadal zas ovocinárku, ktorá, keď videla tak opustenú sirotu, dala mu pozostatky zo svojho obedu. Tak sa stalo i v tretí, — v štvrtý deň; — ale v piaty deň chodilo síce mnoho ľudí ulicou, ba ešte viac, ako inokedy, ale ovocinárka sa neukazovala.

Chlapča dopytovalo sa o nej od starého žobráka, — lebo iného neopovážilo sa osloviť, a tento mu odpovedal, že tá veru dnes nepríde, lebo že je dnes sviatok.

„A prečo je dnes sviatok?“ — zpýtal sa chlapec.

„„Lebo dnes narodil sa Ježiško!““ — odpovedal mu žobrák. — „„Vidíš, koľko ľudí dnes chodí ulicou, a tí všetci idú do kostola.““

„Ach, — myslel si chlapec, — kam ide toľko ľudí, odtiaľ, hádam, ani mňa nevyhodia!“ — A ako sa potešil, keď z toho krásneho a veľkého domu nielen nevyhodili ho, ale ani nezpýtal sa ho nikto „čo tu chceš? — po čo si prišiel sem?“ — V tom zavznel utešený spev, ba aj istý vážny pán začal hovoriť, že dnes narodil sa Pán Ježiš, malé dieťaťko, v jasličkách na šlame; a že on všetky dietky miluje, a volá ich k sebe. — Ach, ako mu bolo ľúto, keď ten pán prestal hovoriť a keď ľudia začali opúšťať kostol, — ale potešilo ho aspoň to, že kostol ostal až do večera otvorený. Tu bolo tak dobre, tak tepluško, a studený vetor nemal sem prístupu. — Ale konečne i kostol zatvorili, a on našiel sa zas na ulici. — Obloky na domách byly krásne osvetlené; koče hrkotaly po uliciach a vo výkladoch sklepov skvely sa

utešené vianočné stromky. Na stromkoch boly sviečocky i anjeličky, i kolíska, v ktorej ležal malý Ježiško. Chlapček len hľadel a hľadel. Nevedel sa nasýtiť tejto krásy. A do tých sklepov vchodili usmiate panie a každá z nich niesla niečo pre svoje milé dietky, — ach, len jemu nedostalo sa ničoho, — len na neho sa nikto nerozpomenul!

A keby aspoň tak nebolo chladno! — Dobré je tým, ktorí si sedia v teplej izbe, a ktorí na materskom lone učupení načúvajú zavíjaniu studeného vetra; ale kto nemá sa kde ukryť, kde hlávku svoju skloniť, kde sohrať sa, keď jeho rúčky sú už cele zmeravené od zimy!

Chlapec vrátil sa zas ku kostolu, a tam pri dverách kľaknul na kolienka; — i složil svoje studené rúčky a vzdychnul: „Ach, sladký Ježiško, ktorý tak veľmi miluješ dietky, jestli potrebuješ tak malého služobníka, ako som ja, vezmi ma k sebe!“ — A Ježiš vyslyšal prosbu jeho. Vzal k sebe to dieťa, ktoré nemalo nikoho na svete. — Tam pri bráne kostola zaspala úbohá sirota a neprebudila sa len v nebi!

Vy, ktorí radujete a veselíte sa v Svätvečer, pamätajte na tých, ktorí hladujú a smúťa sa, že nemajú nikoho a ničoho na svete.

Vysvobozuji chudého, volajícího, a sirotka i toho, ktorýž nemá spomocníka. Jób 29, 12.

36. Pred Bohom sme všetci rovní.

Istý bohatý pán jazdil na krásnom koni pomom a pyšno hľadel na robotníkov, ktorí v páľčivom slnci ťažko pracovali na poli. I pomyslel si: „Ako je to dobre bohatým pánom byť! O čo som ja vznešenejší, ako títo biedni robotníci!“

Medzitým prišiel ku cmiteru, kde práve hrobár kopal nový hrob. A práve v tom čase vykopal hrobár ešte neprehnitú lebku, ktorú zkúmať obzeral. — „Čo tak obzeráš tú lebku?“ zpýtal sa ho pán, a hrobár pozrel raz na pána, raz na lebku a odpovedal vážne: „Zkúmam,

pane, či táto lebka patrila niekedy bohatému pánovi a či biednemu žobrákovi, ale veru to vyzkúmať nemôžem!“

Pán na to nepovedal nič, ale zahanbene odjazdil preč.

37. Na galejách.

Prenasledovanie našich otcov pre vieru evanjelickú najvyšší stupeň dosiahlo pod cisárom Leopoldom. Darmo uzavrel Bethlen pokoj v Nikolsburgu (1621), darmo Rákóci v Linci (1645), na ktorých svoboda náboženská pre evanjelikov bola zákonami poistená. Nepriatelia evanjelikov všemožným spôsobom otcov našich prenasledovali, kňazov a učiteľov vyhánali, kostoly im odoberali, mnohých žalárovaním a rozličným mučením ku viere katolíckej pristupovať nútili. — Evanjelici boli nútení ukrývať sa po horách a jaskyňách, a tam služby Božie vydržiavať.

Obzvlášte ale, keď sprisahanie proti kráľovi pod palatínom Vesselénim prezradené bolo, — čo jezuiti evanjelikom pripisovali, — tu sám kráľ zrušil slobody a práva krajiny a evanjelikov vydal na milosť a nemilosť ich nepriateľov. Jezuiti pomocou arcibiskupa ostrihomského, Szelepcséniho, počali evanjelikov strašne prenasledovať. Odoberali im ešte pozostalé chrámy a školy, učiteľov a kňazov odháňali a ľud vojskom do katolíckych chrámov na služby Božie nútili.

Szelepcséni zostavil súd v Prešporku, pred ktorý donútil prísť 250 našich kňazov a učiteľov, z ktorých mnohých vrhnul do žalára. Keď ale i tu svoju vieru zaprieť nechceli, dal ich do pút okovať a pod strážou vojska až do mesta Triestu hnať. Mnohý z nich na tejto ceste biedne zahynul, tí ale, ktorí ta došli, museli až do talianskeho mesta Neapolu ísť, kde r. 1675. bez všetkého milosrdenstva boli za galejných otrokov odpredaní, na tele poznačení a reťazami ku loďam prikovaní. Tam museli veslami lode tahať a iné ťažké práce vykonávať.

Ale i tam neopustil Boh verných vyznavačov svojich. Našly sa duše, ktoré i týmto ubohým pre-

ukazovali milosrdenstvo; ba o rok neskoršie poslal Boh anjela svojho, v podobe námorského veliteľa hollandského, Ruytera, ktorý týchto mučedníkov z ich trápenia vysvobodil, a previezol ich do Nemecka, kde našli útulok u spoluveriacich svojich.

K Hospodinu v soužení svém volal jsem, a vyslyšel mne. Žalm 120, 1.

38. V noci.

Ticho, ticho vókol mňa, —
v milý pokoj hluk sa mení;
ztíchol hrmot, hukot dňa; —
všetko spí si v sladkom snení; —
i ten lístok, kvietok, — len
pre mňa jedno: noc či deň!

Moja nádej, život môj
je tma hustá čiernej noci,
mojej duše nepokoj
ztíšiť, zmierniť nemám moci!
Všade tieseň, všade strasť!
Ó kde pravá blaha vlast? —

Lež čo vidím nad sebou? —
Neba krása tam sa skveje!
Nesmiernosti velebou,
ona balzam v ranu leje.
Tam, tam, tuším, žiaľu niet,
bo tam Ten, čo riadi svet!

Jemu môžem, Otcovi,
sdeliť žiale, bôle svoje.
On môž' a je hotový
ztíšiť duše nepokoje!
On je Otcom ver' i mne:
v Neho dúfam úprimne!

Tak sa viacej nebojím
hrôzy tajnej budúcnosti; —
keď On pri mne, — obstoším!
Prenesiem kríž v oddanosti!
Vierou v Neho, buď jak buď,
skončím túto žitia púť!

39. Prešovská jatka.

Roku 1686. veliteľom hornouhorského vojska bol istý Karaffa. Bol to muž vladobažný a ukrutný, ktorý oznámil cisárovi, že novému sprisahaniu prišiel na stopu. Cisár poveril ho sprisahanie to zničiť, a Karaffa s tou najväčšou ukrutnosťou prichytil sa k činu. V meste Prešove zostavil náhly súd, pred ktorý pohнал vyše štyridsať hornouhorských zemských pánov, zväčša evanjelikov a dal ich vrhnúť do žalára. Najprv pri vyšetrovaní podrobil ich hrozným mukám, potom ale odsúdil ich na smrť. Pred oblokami svojho bývania dal postaviť lešenie, kde kat odsúdeným najprv odtínal ruky, potom hlavy, na to ich ale štvrtil a takto zohavené čiastky tela dal pribiť na štyri štvrte mesta.

Pre túto svoju ukrutnosť bol síce cisárom na zodpovednosť fahaný, ale nestalo sa mu nič.

Prijdeť čas, že všeliký, kďož vás mordovati bude, domnívati se bude, že tím Bohu slouží. Ev. Jána 16, 2.

40. Štvorlistá ďatelina.

Stalo sa, že istý mladý šuhaj chcel sa vysťahovať do Ameriky. Keď prišiel do mesta Hamburku, práve chystala sa jedna z lodí na tú ďalekú cestu. Narodovaný, že nemusí dlho čakať, zaplatil prevoz a zpýtal sa veliteľa lodi, že kedy odcestujú. — „Zajtra o piatej hodine, jestli bude počasie priaznivé!“ — odpovedal mu veliteľ.

Náš šuhaj na druhý deň už o štvrtej hodine poberal sa ku prístavu, lebo myslel si, že lepšie je tam dočkať, ako by ho mala loď zanechať. Idúcky prišiel do krásnej verejnej zahrady, ktorá bola na samom brehu mora, a odkiaľ videl aj loď, na ktorej mal sa plaviť po mori. V tom neďaleko od chodníka vidí na peknej hriadke štvorlistú ďatelinu. — „Ej,“ — po-

myslel si, — „štvorku najšť, hovoria, že je to šťastie. Odrhnem si ju a vezmem so sebou!“ — Odbočil teda z chodníka a odtrhnul ďatelinu. V tom ale už stál pri ňom strážnik zahrady a rieknuť mu: „Priateľu, vy musíte so mnou na strážnicu!“ — „A prečo?“ — „zpyťal sa ho mladík. — „Prečo? Nuž či nevidíte tu na tabulke napísané, že kto opováži sa len jednu rastlinu odtrhnúť, musí zaplatiť päť zlatých pokuty? Ja som strážnikom tejto zahrady, a tak musíte ísť so mnou!“ — „Ale čo mňa do vašich tabuliek! Ja musím už ísť na loď!“ — „A čo mňa zas do vašej lode! Vy musíte ísť so mnou na strážnicu. O hodinu zamení ma iná stráž a potom zavediem vás na mestský dom, kde složíte určenú pokutu a potom môžete ísť svojou cestou!“ — „Ale, milý priateľu“, — namieta zas mladík, — „veď o pol hodiny pohne sa loď a ja s ňou chcem odcestovať! Prievozný lístok mám už zaplatený tu vo vrecku, a preto nezdržujte ma!“ — „Mňa do vášho cestovania nič!“ — „Ale veď majte rozum. To je nemožno, aby dľa vašich mestských pravidiel pre nepatrnú bylunku mal byť nielen pokutovaný, ale ešte i hatený v svojej ceste!“ — „Ja nemôžem za to, že je tomu tak, lebo my držíme sa toho, že prvý je zákon!“

Šuhaj začal hroziť, hnevať sa, prosiť, ba ponúkal strážcovi i peniaze, — ale to nič neosožilo. Čo mal teda robiť? Šiel so strážcom do strážnice, a keď tohoto zamenila stráž, i na mestský dom. Tam zaplatil pokutu, a keď sa vrátil ku prístavu, o lodi už ani chýru ani slychu. Zronený stál na brehu a začal preklínať svoje nešťastie, strážnika, štvorlistú ďatelinu, ba i celé mesto.

Najhoršie ale bolo, že na druhú loď musel niekoľko dní čakať v meste. — Od dlhého času vnišiel jedného dňa do kaviarne, kde vzal noviny do ruky a začal ich čítať. V tom zbladol ako stena, lebo v novinách čítal, že v predošlé dni veľký víchor zúrila na mori, a tá istá loď, na ktorej mal ísť do Ameriky, utonula i so všetkým, čo bolo na nej. — Zahanbený a dojatý odložil noviny z ruky a kľaknul na kolená. Ďakoval vrúcne dobrotivému Bohu, že ho tak divným spôsobom zachránil od smrti.

41. Daniel Krmann.

(1731.)

V akom ťažkom položení boli evanjelici pod panovaním Karola III., najlepšie nám vyobrazuje život Daniela Krmanna.

Tento muž bol horlivým kňazom na Myjave, v nitrianskej stolici. On napísal viac spisov, medzi nimi aj prvú agendu (poriadok vykonávania služieb Božích). Za jeho zásluhy vyvolili si ho cirkve za svojho superintendenta. Ale katolícke kňazstvo hnevalo sa na neho a obzvlášte preto, že istého Vencla Mlynára, katolíka, pochodiaceho z Myjavy, prijal do evanjelickej cirkve.

Za tento skutok vtrhlo vojsko do Myjavy nočnou hodinou a žiadalo spomenutého Mlynára vydať, ale evanjelickí veriaci začali zvoniť na poplach, a shromaždili sa húfne vôkol fary.

Krmann osvedčil sa, že Mlynára nevydá, na čo vojsko vytiahlo síce z mesta, ale Krmann bol posúdený k doživotnému žaláru. On, keď videl, že v Myjave nenie viac bezpečný, utiekol z mesta a za istý čas potuloval a skrýval sa v horách. Potom ale, cítiac sa byť nevinným, sám sa ustanovil pred súd do Prešporka, lebo veril, že od obžaloby bude oslobodený. Ale ako prišiel ta, hneď ho vrhli do žalára. Darmo on prosil i samého kráľa, ba darmo zaujal sa za neho i pruský kráľ, Fridrich Vilhelm III.: Krmann ostal v žalári za desať rokov a tam i skončil.

Ako zomierajúcemu položili Jezuiti oblátku do úst a vyhlásili, že Krmann, superintendent, prestúpil na smrteľnej posteli do katolíckej cirkve, — a aby tomu celý svet aj uveril, pochovali ho skvostne a v kostole postavili mu na pamiatku pomník.

42. Anjel strážca.

Na kraji strmej skaliny
zastalo dvoje detí,
bo veď tu kvitnú kvetiny
i pestrý motýl letí.
Ich rúčok smelé pohyby
to značia, čo v nich vzniká,

že kvietky trhať chcely by
 a chytiť motýlika. —
 Ach, úbožiatka, neznajú
 ich ver' to nenalaká,
 že smrti v ústret kráčajú,
 že zhuba ich tam čaká;
 veď, ajhľa, pod ich nôžkami
 sa prepasť hrozná kloní,
 tá tráva i s jej kvietkami
 len hĺbku hrobu cloní.
 Krok jeden, — a už koniec im, —
 tam najdú smrtné lože; —
 ó pomoc, pomoc úbohým!
 Ach, zachráň ich, ó Bože!
 A hľa, už s neba výšiny
 anjelik dolu letí,
 zastane na kraj hlbiny
 a chráni malé deti;
 ba pôjme obe za rúčky,
 cez brala steny hladké
 ich vedie tak poľahúčky
 a oddá milej matke! —

* * *

Čuj, sveta toho besná zlosť,
 čuj, ukrutníče každý:
 i v zlobe krutej nevinnosť
 anjela strážcu má vždy!!

43. Matej Bahil.

(1746.)

Prenasledovanie evanjelikov trvalo i pod panovaním Marie Terezie (1740—1780). V tomto najväčšmi vyznačovali sa mnísi jezuiti, ktorí každý spôsob použili, aby evanjelikov odviekli od ich pravého učenia a priviedli nazpät do katolíckej cirkve.

V tom čase bol prešovským farárom Matej Bahil, ktorý do slovenskej reči preložil spis: „O povstaní a vyviňovaní sa pápežstva“ — a pripojil k nemu i povzbudzujúci prírpis vittenbergskej vysokej školy, venovaný „evanjelickým bratom Čechom“. — Pre túto knihu bol zažalovaný a žalárováný.

Jezuiti, ktorí už predtým odobrali evanjelikom prešovské kollegium, prekutali i jeho knižnicu a tam medzi inými spisami našli aj „Dejepis jezuitského rádu“, ktorý sám Bahil napísal. Toto tak rozzúrilo Jezuitov, že teraz všemožne usilovali sa Bahila zničiť. Medzi inými žalobami uviedli i to, že Bahil povzbudzoval pruského kráľa Fridricha, aby viedol vojnu proti Marii Terezii, ktorá vojna je pod menom „sedemročnej vojny“ známa.

Bahil videl, že teraz nielen pre vieru, ale aj pre zradu vlasti je obžalovaný, a tak že Krmannov osud ho očakáva; pomocou svojich priateľov utiekol zo žalára, ktorí ho na povraze spustili s múru mesta. Celé dni blúdil horami a živil sa korienkami a divým ovocím. Konečne cez zemplínsku stolicu prešiel do Poľska, kde istý židovský rabín prijal ho a za viac dní ukrýval ho v svojom dome. Žid mal viac milosrdenstva, ako kresťania oproti kresťanovi! S jeho pomocou dostal sa Bahil do Breslavy, kde evanjelici prijali ho s otvoreným náručím. Jeho žena a troje dietok prišli ta za ním.

Bahil napísal tu „Historiu uhorskej evanjelickej cirkve“, v ktorej podvracia tú rozchýrenú zvesť, že evanjelici majú svobodu v Uhorsku, lebo veď túto svobodu dosiahli len potom, keď sa stal panovníkom Jozef II., ktorý svojím tolerančným ediktom dovolil, že kde býva sto evanjelických rodín; tam evanjelici môžu si vystaviť školu a faru i kostol, ale bez veže a zvonov, a že môžu i verejné úrady zastávať bez toho, aby nútení boli prisahu složiť na Máriu a svätých.

Opravdová svoboda ale pre evanjelikov zavítala len pod Leopoldom II., keď na budínskom sneme vyneseny bol 26. článok zákona z r. 1791.

44. Rada starej matky.

Istý hospodár, ktorý málo staral sa o Boha a tým menej o spolubližných svojich, chcel vo všetkom nasledovať len svoj vlastný rozum. Raz v nedeľu zbadal, že čierne mračná povstávajú na oblohe, a preto svolal svoju čelaď a riekol k nej: „Podme chytró na pole a odvezme zbožia do stodoly, lebo

iste príde dážď. Keď budú snopy v suchom, odmením prácu vašu hojne!“ — Tieto slová počula jeho osemdesiatročná stará mať, a hneď horko-ľazko vyťahla sa z izby a riekla k vnukovi svojmu: „Janko, Janko! čo to zmýšľaš? Som osemdesiat ročnou, ale v našom dome nestalo sa ešte nikdy, aby v deň Boží svážalo sa zbožia s poľa. Nedeľa je deň odpočinku a služby Božej zasvätený. I predtým stalo sa, že hrozily nám mračná, ba zamoklo i zbožie, ale preto nemali sme nikdy nedostatku. Boh dáva zbožie, On dáva i dážď, a my musíme to všetko prijať z ruky Jeho tak, ako On nám to dáva. A preto prosím ťa, syn môj, nechod dnes pracovať do poľa, ale pomni, abys' deň sviatočný svätiteľ!“ — Starší zo sluhov prísvedčali týmto slovám, ale tí mladší usmievali sa a hovorili, že sú to veci zo starého sveta. — Na nás sa to, vraj, nevzťahuje. My žijeme v cele inakšom veku. A jej vnuk odpovedal: „Stará matko! Ty vieš, že pracovať musíme, a či tú prácu konáme v obyčajný deň a či v nedeľu, to je všetko jedno. No, a Pánu Bohu je tiež všetko jedno, či my v nedeľu pracujeme a či odpočívame; či naše zbožie mokne na poli a či schnie pod krovom v stodole. Ale keď máme zbožie pod krovom, nemusíme sa trápiť, že nám zajtra zmokne na poli. Čo zajtrajší deň donesie, to z nás nikto nemôže vedieť!“

„Ej, Janko, Janko!“ — napomína ho zas matka. — „Pravda je, že či v poli či v stodole, vždy je pod ochranou Božou, ale čo sa môže dnes večer stať, to ty iste nevieš, — a preto prosím ťa, odlož tú prácu na zajtra!“

„Ale, stará matko, nestarte že sa vy do nás! Dnes sú inakšie časy, ako boly predtým. Obyčaje a zvyky sa tiež zmenily, a našou obyčajou je teraz, aby sme práce svoje každý deň riadne vykonali.“

„Áno, syn môj, zvyky sa zmenily, ale zákon a príkaz Boží ostáva ten istý na veky! Čo ti pomôže zbožie v stodole, keď prestúpiš zákon Boží? Len poškvrníš dušu svoju!“

„Ale netárajteže, stará matko!“ — odpovedal namrzene syn, a obrátiac sa k čeladníkovi riekol: „Ta sa do roboty, lebo čas uteká!“

Žiaľbohu, napomínanie starej matky ostalo bez výsledku.

Stará matka odišla do izby a modlila sa. Za ten čas čelaď pracovala na poli, a voz za vozom odvážal zbožie do stodoly. Tak sa zdalo, akoby robotníkom i statku sily pribývalo, a keď už i ostatný snop bol pod strechou, začalo pršať. Dážď lial sa ani z cievok, a uradostnený mladý gazda pristúpil ku starej matke a blažene prehovoril: „No, mamičko, -- všetko sme šťastne vykonali. Obilie máme v suchu. Teraz už pre mňa môže pršať, ako chce!“

„Dobre, dobre, syn môj!“ — hovorí sviatočne stará mať. — „Ale pamätaj, že i nad tvojím pokrovom je pokrov Boží!“ — A sotva že to vyriekla, tu ohnivá žiara blesku osvietila izbu a hrom zaromonil tak strašne, že otriasla sa i zem.

„Voľakde udrelo!“ — zastenala stará mať, — a sotva mal mladý gazda času vybehnúť, — už ozval sa aj výkrik z vonku: „Horí! horí!“ — Všetci vybehli bezdušne von, len stará mať, podopierajúc sa na svoju palicu, pokojne poberala sa z izby.

A hľa, — strašné divadlo zjavilo sa jej očiam. Všetky ich hospodárske stavy stály už v plameni. Dom horel, a zhorel do prachu, a na jeho rumoch stál mladý gazda so sklonenou hlavou a myslel si: „Pravdu mala stará mať, keď riekla, že nad pokrovom mojím nachodí sa pokrov Boží!“ — Stará mať ale práve vtedy zaspievala verš nábožnej piesne:

Aj daremné jest stavení,
dům, hospodářství, jmění,
nebude-li tvé, Pane,
požehnání nám dané,
daremné naše bdění.

45. Starý otec a vnuk.

Starý otec už bol naozaj starý. Zrak a sluch ho už zanechával a ruky i nohy sa mu triasly. Mnohokrát teda, keď tak obedoval alebo večeral, vypadla mu lyžička z ruky a on polial jedlom obrus. Jeho neveste a synovi sa to, pravda, nevidelo, a preto pri-

nútili starého otca pri peci o samote jedávať. Starcovi to pravda ťažko padlo. Neraz so slzami v očiach hľadel na tých, ktorí pri stole jedli, a nejedna horká slza odpadla mu do lyžice, keď ju niesol k ústam.

V istý deň od veľkej ľútosti a slabosti nebol vstave ani mištičku udržať v rukách, ale vykĺzla mu, padla na zem a rozbila sa. Nevesta začala ho preto hrešiť, on ale vzdychnul si z hlboka a nepovedal nič.

Teraz kúpili mu za pár krajciarov drevený vahanček, aby ho vraj nemohol zabiť. Z toho vahančeka musel on teraz jedávať. — Keď ale tak raz spolu sedeli, priniesol si malý vnuk doštičky a začal ich sbíjať. „Čo to robíš, syn môj?“ — zpýtal sa ho otec. — „Sbíjam si váľovček,“ — odpovedal syn, — „z ktorého budeš ty a mama jedávať, keď budete takí starí, ako je starý otec!“

Muž pozrel na ženu, — ona na neho, — i porozumeli si a zaplakali oba. — Hneď priviedli starého otca ku stolu a od tých čias jedával zas s nimi!

Cti otce svého i matku svou, aby dobre bylo tobě, a abys byl dlouhověky na zemi.

46. **Starec a mladík.**

Geron, asi osemdesiat ročný starec, sedel pred svojou chalúpkou a veselým zrakom díval sa na utešené hory, a zas na krúžok malých vnukov, ktorí pred ním bavili sa na dvore. V tom priblížil sa k nemu mladík z mesta a nemálo sa zadivil, že tento starec ešte tak veselo a spokojene môže hľadiť na svet. I pristúpil k nemu a riekol: „Povedzte mi, prosím, čím ste to docieľili, že v tak vysokom veku môžete tak veselo a spokojne vyzeráť?“ — Starec vstal hore a mladíka zaviedol do zahrady, kde ukázal mu stromy, zarodené krásnym ovocím, a prehovoril k nemu: „Divno ti je, že v mojej starobe ovocie týchto stromov užívam, keďže som ich sám sadil v mladom veku svojom? — Pracuj, syn môj, a práca zachová ti sviežosť ducha a silu tela, a tak aj učiní ťa šťastným a spokojným v starobe tvojej.“

47. Vstaň, dieťa moje!

Slniečko už hľadá oblokom v izbičku,
vtáci zaspievali raňajšiu pesničku;
otec tvoj i matka robia práce svoje:
Vstaň, dieťa moje!

Na kvetnatých lúkach, na zelenom poli
chrobáčik, motýlik veselo sa tmolí,
mädonosných včieliek bzučia pilné roje:
Vstaň, dieťa moje!

A to mladé ráno, tak mladé jako ty,
krásou priodeté od slnca jasnoty,
poľúbif chce vrelo krásne líčka tvoje:
Vstaň, dieťa moje!

Život náš je krátky, — rýchlo sa on minie,
no, kto prácu ľúbi, s časom nezahynie;
i na teba čaká mnohá práca, znoje:
Vstaň, dieťa moje!

48. Bohatstvo.

Istý chudobný, ale mladý šuhaj navštívil svojho bývalého učiteľa a žaloval sa mu, že aký je on chudobný, kdežto jeho spolužiaci sú všetko bohatí ľudia.

„Teda si naozaj tak chudobný?“ — zpýtal sa ho učiteľ. „Veď ti zdravie takrečeno kypí z tvári! Nuž a či by si svoje ruky, ktoré sú práce schopné, dal za istú summu peňazí odrezať?“ „„Ej, to veru už nie!““ — odpovedal mladík. — „A tvoje zdravé oči dal by si si vyklať? Alebo tvoj zdravý sluch obetoval by si za peniaze?“ — „„Uchovaj Bože!““ — odpovedal mladík. „„Moje zdravé telo mi je milšie, ako všetky poklady sveta!““ — „No, vidíš,“ — pokračoval učiteľ, — „ty máš poklady nad všetky poklady sveta a predsa žaluješ sa, že si chudobným!“

Mladík sa teraz zahanbil a od tých čias nežaloval sa viac na chudobu, lebo zdravými údami tela vyrobil si vždy toľko, čo mu bolo potrebné k časnému životu.

49. Spokojná chudoba.

Chudobný som, ale žiaden do mňa nevie nič zlého,
neoklamal, neošudil nikdy som ja žiadneho.
Chudobný som, ale musím Pánu Bohu ďakovať,
že som zdravý, že som čerstvý a že môžem pracovať.
Môj chlebík ma síce stojí pot i tvrdé mozole,
potom ale tým je sladší, keď ho raz mám na stole.
K tomu zdravý, čerstvý nápoj vždy mi darmo prichodí;
blázon, ktorý na pálenku len jeden groš vyhodí!

50. Príchod na svet a východ z neho.

Synu milý, keď sa stalo,
že svet vo svoj raj ťa vlákal,
vše sa vôkol usmievalo,
ty sám si len pri tom plakal.
Jednaj tak v tom svete všade,
že až budeš umierať ty,
a vše vôkol plakať bude,
budeš sa môcť usmievať ty!

51. Najväčšia okrasa matky.

Korneliu, matku chýrečných Grachov, navštívila
raz jej priateľka a medzi rozhovorom prosila ju, aby
jej ukázala svoje vzácne okrasy. Kornelia jej to pri-
sľúbila urobiť, ale zahovárala ju slovami do tých
čias, kým neprišli jej dvaja synkovia zo školy. Potom
predviedla ich pred priateľku a riekla: „Tieto dietky
sú najväčšia moja okrasa, — a inej okrasy nemám!“

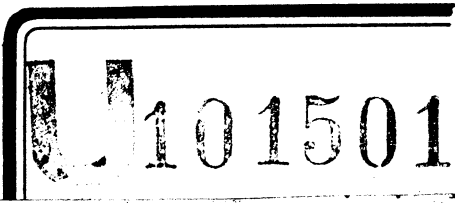

OBSAH.

I. Viera a život.

	Strana
1. Co je Boh?	3
2. Boh stvoril všetko	3
3. Poveš o Abrahamovi	4
4. Prosba Šalamúnova	6
5. Chvála Stvoriteľa	6
6. Ježiš Kristus	6
7. Malý Kristus	8
8. Odpúšťajme viny	9
9. My sme Kristovi	9
10. Pri jasličkách	10
11. Všetko za Krista	11
12. Križ na Golgate	12
13. Císař Konštantin	13
14. Julian, odpadlík	13
15. Na Velikú noc	14
16. Slovo Božie trvá na veky	15
17. Dôvera v Boha	16
18. Barančky	17
19. Chorá matka	21
20. Ján Hus	21
21. Modli sa a pracuj!	23
22. Riadenie Božie	23
23. Dr. Martin Luther	27
24. Dôvera v Boha	31
25. Luther v žiali	32
26. Melancton	33
27. Ulrich Zvingli a Ján Kalvín	35
28. Gustáv Adolf	36
29. Na lúke	37
30. Prví evanjelickí mučedníci	37
31. Nádobka sáz	38

32. Jur Thurzo (15
 33. Jur Tranovský
 34. Pravý liek
 35. Žobráčik .
 36. Pred Bohom si
 37. Na galejách

38. V noci	4
39. Prešovská jatka	47
40. Štvorlistá datelina	47
41. Daniel Krmann (1731.)	49
42. Anjel strážca	49
43. Matej Bahil (1746.)	50
44. Rada starej matky	51
45. Starý otec a vnuk	53
46. Starec a mladík	54
47. Vstaň, dieťa moje!	55
48. Bohatstvo	55
49. Spokojná chudoba	56
50. Príchod na svet a východ z neho	56
51. Najväčšia okrasa matky	56

